

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vad pysslar de med egentligen?
En studie om statuskillnader mellan teoretiska och
praktisk/estetiska ämnen i skolan

Gunilla Carter och Jenny Johannesson

HT 12 LAU395

Handledare: Göran Patriksson

Examinator: Owe Stråhlman

Rapportnummer: HT12-2940-13

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Vad pysslar de med egentligen?

Författare: Gunilla Carter och Jenny Johannesson

Termin och år: HT 2012

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Göran Patriksson

Examinator: Owe Stråhlman

Rapportnummer: HT12-2940-13

Nyckelord: Idrott, slöjd, status, teoretiska ämnen, praktiska ämnen

Sammanfattning

Problem, syfte och frågeställningar

Läraryrkets status talas det mycket om i media och på skolor runt om i landet för närvarande. Läraryrket har under många års tid varit under granskning från både stat och allmänhet. En annan typ av status talas det inte lika mycket om men likväl känns det som om den existerar. Vi upplever att det finns en skillnad mellan teoretiska och praktisk/estetiska ämnens status i skolan. Därför ville vi med detta arbete ta reda på följande:

Finns det någon skillnad i status mellan praktisk/estetiska och teoretiska ämnen i grundskolan?

Vilken status har de praktiska/estetiska ämnena i grundskolan enligt lärare och elever?

Vilken status har slöjd respektive idrott och hälsa i grundskolan enligt lärare och elever?

Finns det någon skillnad i status mellan ämnena slöjd samt idrott och hälsa enligt lärare och elever?

Material och metod

För att undersöka detta valde vi att intervjua ett antal lärare med olika ämnesinriktningar. Vi har gjort intervjuer med både teoretiska ämneslärare såväl som praktisk/estetiska. Eftersom författarnas huvudinriktningar är slöjd respektive idrott och hälsa föll valet av praktisk/estetiska lärare på just dessa ämnen. Gällande de teoretiska lärarna försökte vi få så stor spridning på kompetensen som möjligt. Syftet var att ta reda på om det verkligen förhöll sig så att det finns en statusskillnad mellan de olika ämnena. I anslutning till intervjuerna gjorde vi en enkätundersökning av elever i årskurs 6-9 på en skola i Västra Götaland. Syftet med enkäten var att ta reda på om eleverna upplevde att vissa ämnen är viktigare än andra för att på så sätt knyta detta till statusbegreppet.

Analys och resultat

Enligt lärarna existerar en form av osynlig statusskillnad gällande skolans ämnen där svenska, engelska och matematik står högst i status. Dessa ämnen anses ha varit, och är fortfarande kärnämnen. Det vill säga att utan betyg i dessa ämnen kan du inte söka till gymnasiet. Även eleverna styrker lärarnas åsikt att dessa tre ämnen är absolut viktigast. En viss statusskillnad mellan ämnena idrott och hälsa och slöjd kan även skönjas då det i enkätresultatet visar sig att eleverna tycker att idrott och hälsa är det roligaste skolämnet på schemat. Ämnet slöjd hamnar längre ner på skalan.

Förord

Vi är i slutskedet av våra lärarutbildningar mot senare år i slöjd/historia respektive idrott och hälsa/spanska. Vårt arbete har varit oerhört intressant av flera anledningar. Vårt val av tema är en anledning men framförallt att vi har kunnat kombinera våra helt olika inriktningar på ett spännande och stimulerande sätt. Förhoppningen med detta arbete är att vi ska kunna dra nytta av det vi har kommit fram till i våra framtida lärarroller.

Vi vill tacka de lärare som med gott bemötande och flexibilitet, tålmodigt lät sig intervjuas och på så sätt bidrog med viktiga åsikter i vår undersökning.

Därtill vill vi tacka skolan och de elever som medverkade i den kvantitativa undersökningen. Slutligen ett särskilt tack till vår handledare Göran Patriksson som lugnt och metodiskt lotsat oss igenom denna uppsats.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1. Syfte och frågeställningar.....	6
2. Bakgrund	8
2.1. Begrepp och avgränsningar.....	8
2.1.1. Status.....	8
2.1.2. Praktiska och estetiska ämnen.....	9
2.1.3. Teoretiska ämnen.....	9
2.2. Historik	9
2.2.1. Historisk bakgrund till ämnet idrott och hälsa.....	9
2.2.2. Historisk bakgrund till ämnet slöjd.....	13
3. Styrdokumenten.....	16
3.1. Lgr11.....	16
3.2. Kursplan för ämnet idrott och hälsa.....	17
3.3. Kursplan för ämnet slöjd	17
4. Tidigare forskning.....	18
5. Teoretisk anknytning.....	21
5.1. Pierre Bourdieus fält- och kapitalbegrepp	21
5.2. Habitus och smak	21
6. Metod.....	22
6.1. Kvalitativ undersökningsform	23
6.2. Kvantitativ undersökningsform	24
7. Resultat.....	25
7.1. Resultat av intervjuer	25
7.2. Resultat av enkäten.....	30
8. Analys	36
8.1. Komparerande analys av elevenkäter och intervjuer	37
8.2. Analys utifrån tidigare forskning	38
9. Diskussion & slutsatser.....	41
10. Fortsatt forskning	45
Referenser	46

Bilaga 1. Intervjufrågor

Bilaga 2. Mallar för intervjupersoner

Bilaga 3. Enkät

Figur 1. De tre populäraste ämnena sett över alla årskurser.....	32
Figur 2. De tre populäraste ämnena i respektive årskurs baserat på antal.	32
Figur 3. De tre minst populära ämnena sett över samtliga årskurser.....	33
Figur 4. De tre viktigaste ämnena sett över samtliga årskurser.....	33
Figur 5. De tre minst viktiga ämnena sett över samtliga årskurser.....	34
Figur 6. Ämnet slöjds nyttoaspekt för framtiden fördelat årskursvis.	35
Figur 7. Ämnets idrott och hälsas nyttoaspekt för framtiden fördelat årskursvis.	35

1. Inledning

Skolan har i alla tider omfattats av olika ämnen. En del ämnen som historiskt sett varit viktiga har idag ersatts av andra. Vi har anledning att tro att på grund av vårt historiska arv har vår tids skolämnen olika status i dagens skola. Vi har nu börjat närma oss slutet av vår utbildning på lärarprogrammet och under årens lopp har vi många gånger ställt oss frågan vad som egentligen är viktigt att lära sig för att bli framgångsrik i sitt framtida liv. Eleverna matas med allsköns kunskap inom olika ämnesområden, men finns det egentligen något ämne som är i särklass viktigare än de andra. Hur värderas de olika ämnena inom lärarkåren? Vi har uppfattningen att det är teoretiska kunskaper som är högst värderade medan praktisk/estetiska färdigheter står lägre i rang. Eftersom vi båda har praktisk/estetiska ämnen som förstaämne har vi ställt oss frågan varför dessa ämnen upplevs ha lägre status eller mindre relevans bland teoretiska lärare på skolan. Är det så att praktisk/estetiska ämnen upplevs som andningshål, förströelse och lek där lärande inte äger rum?

Vi har under våra VFU-perioder i pågående utbildning, uppmärksammat att det finns prioriteringar bland ämnena på skolorna. Svenska, engelska och matematik benämns ofta som kärnämnen och får i regel mer utrymme och fokus gentemot övriga ämnen, särskilt jämfört med de praktisk/estetiska, idrott och hälsa bild, musik, slöjd, hem- och konsumentkunskap samt teknik. Hur kommer det sig att vi upplever en statuskillnad mellan olika ämnen när de enligt vår läroplan anses vara likvärdiga? Under skolans uppdrag i Lgr11 står följande:

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen (Skolverket, Lgr11. 2011:9).

För oss betyder detta att såväl de praktisk/estetiska som de teoretiska ämnena ska ha likvärdigt utrymme i skolan. Dock har det framkommit olika åsikter bland de lärare och handledare vi mött under våra praktikperioder. En del menar att ämnena ska prioriteras i relation till vad som bedöms vara viktigast att kunna medan andra lärare menar att alla ämnen är lika viktiga och inget ska hamna i skymundan. Det finns ett syfte med skolans alla ämnen och de olika ämnena bidrar till elevernas utveckling på olika sätt. Även bland eleverna kan vi vid vissa tillfällen få uppfattningen om att de betraktar vissa ämnen som viktigare än andra för deras framtid. Ämnets betydelse bör i högsta grad vara tydligt för eleverna, annars kanske det upplevs som mindre viktigt.

Vi uppfattar en osynlig hierarkisk ordning inom lärarkollegiet. Eftersom vi har helt olika ämnesinriktningar idrott och hälsa/spanska respektive slöjd/historia föll valet på att undersöka statusen på praktiska och estetiska ämnen i skolan. Med andra ord vill undersöka teoretiska lärares syn på praktisk/estetiska ämnen och dess relevans i dagens moderna skola och samhälle.

1.1. Syfte och frågeställningar

Traditionellt inom skolans värld har ämnen som matematik, svenska och engelska haft en betydande position i och med att de är kärnämnen. Dessa tre ämnen räknas till de teoretiska

ämnena tillsammans med ämnen som exempelvis historia, geografi, språk och biologi. Vi har både under vår egen skoltid samt under de olika VFU-perioderna upplevt att ämnen som slöjd, bild och musik med flera, många gånger anses vara förströelseämnen i skolan och att de alltså inte anses vara lika viktiga som exempelvis matematik och svenska. Under våra VFU-perioder har vi båda även upplevt elevvårdsdiskussioner om elever med svårigheter att nå kunskapskraven i kärnämnen, där kollegiet väljer bort praktisk/estetiska ämnen till förmån för ytterligare resurs inom exempelvis läsning. Varför anses kunskaper i svenska och matematik viktigare än kunskaper i hantverk?

Vår tes är att praktisk/estetiska ämnen har en lägre status i grundskolan både bland lärare och bland elever. I denna uppsats vill vi ta reda på om det förhåller sig så genom att pröva denna tes via undersökningar som omfattar de rent teoretiska lärarnas (dvs. de som inte är utbildade inom något praktiskt ämne) inställning till praktisk/estetiska ämnen. Vi vill även jämföra deras åsikter med de praktisk/estetiska lärarnas inställning till skolans ämnen. Som tillägg vill vi likaså ta reda på elevernas inställning till de olika ämnena i grundskolan, för att se huruvida det föreligger ett samband mellan elevernas och lärarnas åsikter. Vi vill komma åt detta genom att undersöka vilka ämnen som är roligast respektive tråkigast såväl som vilka ämnen som är viktigast respektive minst viktiga enligt eleverna själva. Syftet med denna uppsats är således att beskriva de skillnader som kan finnas mellan praktisk/estetiska ämnen i grundskolans senare år.

Utöver detta upplever vi att det finns skillnader emellan de praktisk/estetiska ämnena gällande dess olika status. På senare år upplever vi att det har skett en förändring i inställningen till ämnet idrott och hälsa. Det verkar som om idrott och hälsa har högre status än de andra fem praktisk/estetiska ämnena. Vi vill ta reda på om det förhåller sig så och kommer då framförallt fördjupa oss i just idrott och hälsa samt slöjd eftersom det är våra inriktningar.

Frågeställning

Vår huvudfrågeställning är:

Finns det någon skillnad i status mellan praktisk/estetiska och teoretiska ämnen i grundskolan?

Denna huvudfrågeställning vill vi besvara genom att undersöka inställningen bland elever och lärare till praktisk/estetiska ämnen i allmänhet och slöjd samt idrott och hälsa i synnerhet. Det gör vi genom underfrågorna:

Vilken status har de praktiska/estetiska ämnena i grundskolan enligt lärare och elever?

Vilken status har slöjd respektive idrott och hälsa i grundskolan enligt lärare och elever?

För att ta reda på om det föreligger en statusskillnad emellan dessa två ämnen använder vi oss av följande underfråga:

Finns det någon skillnad i status mellan ämnena slöjd samt idrott och hälsa enligt lärare och elever?

Samtliga frågeställningar besvaras genom ett antal intervjuer med lärare både i teoretiska och i praktisk/estetiska ämnen. För att ringa in elevernas tankar och åsikter genomförs en enkätundersökning bland grundskoleelever i årskurs 6-9. Se kapitel 6 för detaljer kring detta.

2. Bakgrund

Bakgrunden till vårt ämnesval för denna uppsats är att vi båda har märkt en skillnad i hur lärare på våra VFU-platser talar om de ämnen vi haft VFU i. Våra inriktningar består av ett praktiskt och ett teoretiskt ämne vardera, och de praktiska ämnena vi genomfört VFU i är idrott och hälsa (Gunilla) och slöjd (Jenny). Ett exempel på detta är hur en lärare i svenska på en av våra VFU-platser en dag berättade hur hon skulle vidareutbilda sig så att hon kunde undervisa på vuxennivå istället för på grundskolenivå och nämnde hur skönt det skulle bli att lämna grundskolan. Hon kom snabbt på sig själv med att ”baktala” grundskolan inför en lärarstudent och började direkt påpeka att inom slöjd är det ju inte riktigt samma sak och inte alls lika påfrestande. Hon motiverade detta med att man som slöjdlärare aldrig behövde ta emot samtal från arga föräldrar med frågan om varför deras barn inte får bättre betyg än E i ämnet, och det behövs inte skriva några åtgärdsprogram eller jobba särskilt ingående med individuella utvecklingsplaner (IUP-er, består av ett skriftligt omdöme och en framåtsyftande planering skriven vid utvecklingssamtal). Även om hon säkert inte menade det personligen, så upplevdes det som att hon indirekt menade att slöjden inte anses lika viktig, åtminstone inte av föräldrar.

Ett annat exempel kommer från den skola där enkätundersökningen genomfördes. Under hösten erbjöds så kallade ämnessamtal som tillägg till de vanliga utvecklingssamtalen. Med ämnessamtal avses att föräldrarna tillsammans med sitt barn kan komma till de olika ämneslärarna och få direkt feedback hur det går i ämnet. Anledningen till detta var att lärarkåren på skolan länge har upplevt det svårt att ge tillräckligt information i alla 17 ämnen när utvecklingssamtal hålls. Några veckor innan det var dags för ämnessamtalskväll skickades en intresseanmälan ut till samtliga elever och deras föräldrar. De fick då önska max fem ämnen där de ville träffa undervisande lärare. Elever och föräldrar kunde också välja att avstå, ämnessamtalen var alltså inte obligatoriska. När sedan önskemålen kom in uppdagades en obalans i valen av samtal. Till exempel fick lärare i svenska, engelska och matematik väldigt många önskemål, det rörde sig om mellan 30-50 samtal, alltså mer än vad som är genomförbart under en kväll på fyra timmar. Detta kan jämföras med det svala intresset för att träffa praktisk/estetiska lärare. Bildläraren fick till exempel önskemål om fem samtal, musikläraren två, trä och metallslöjdläraren ett och textilslöjdläraren inget.

I och med dessa två företeelser ur verkligheten blev det för oss mycket tydligt att det råder statusskillnad emellan skolans ämnen och detta blev sedermera det som initierade vårt intresse att undersöka saken på ett djupare plan.

2.1. Begrepp och avgränsningar

2.1.1. Status

Ett begrepp vi använder oss mycket av i denna uppsats är status. I Svenska akademiens ordlista förklaras status som ”ställning” eller ”socialt anseende” (SAOL.se). Slår man upp ordet status på *synonymer.se* dyker, bortsett från ovanstående förklaringar, även orden rang och prestige upp. Slår man upp ordet status i *Nationalencyklopedin* på nätet dyker den sociologiska definitionen upp att det handlar om en persons position i en grupp eller en grupps ställning i samhället (NE.se). I detta fall handlar ordet status om ett skolämnes ställning gentemot andra skolämnena och vad det finns för rangordning skolämnena emellan. Utgångspunkten är att ett skolämne får en hög status om det anses viktigt av skolan som institution, bland elever, lärare och föräldrar. Anses det finnas någon form av nytta med att öka sina kunskaper i ett skolämne leder detta oftast till att skolämnets status ökar.

2.1.2. Praktiska och estetiska ämnen

Skolans ämnen delas ofta in i praktiska, estetiska och teoretiska ämnen. Denna indelning skiljer sig ibland åt i olika sammanhang. Carlsson och Jönsson (se nedan) har i sitt examensarbete valt att dela in ämnena i att de praktiska ämnena består av idrott och hälsa tillsammans med hem- och konsumentkunskap. Estetiska ämnen består i detta fall av slöjd, bild och musik. Ämnet teknik uppmärksammas inte alls i Carlssons och Jönssons arbete. Vi har valt att benämna de ämnen som inte har en klassisk akademisk eller teoretisk karaktär för praktiska/estetiska ämnen. Dessa består av bild, hem- och konsumentkunskap idrott och hälsa, musik, slöjd samt teknik.

2.1.3. Teoretiska ämnen

De ämnen vi räknar till de teoretiska är kort och gott de av teoretisk eller akademisk karaktär som skiljer sig från de praktiska/estetiska ämnena. Dessa är svenska, engelska, matematik, moderna språk (exempelvis tyska, spanska och franska), historia, geografi, samhällskunskap, religion, fysik, kemi och biologi. Vanligt inom skolans värld är att ämnena historia, geografi, samhällskunskap och religion benämns som SO och fysik, kemi och biologi benämns vanligen som NO.

2.2. Historik

Följande avsnitt behandlar en historisk återblick av ämnena idrott och hälsa samt slöjd. Vi anser att ämnenas historik har stor relevans i det avseende att det i mångt och mycket har påverkat den status ämnena har idag. Vi kan också utifrån skillnaderna i de olika utbildningarna skönja de skillnader i status ämnena emellan har idag. Vi har presenterat ämnenas historia var för sig. Först behandlar vi ämnenas utveckling som skolämnen och därefter lärarutbildningarnas framväxt och framåtskridande.

2.2.1. Historisk bakgrund till ämnet idrott och hälsa

En sund och stark kropp har historiskt sett alltid ansetts vara en symbol för hälsa. Människokroppen har i alla tider anpassat sig efter rådande omständigheter för att på bästa sätt motsvara omvärldens olika krav. Även idag finns ett stort intresse för god fysik och mental hälsa. En vältränad kropp betraktas intyga om bra moral och hälsa, vilket i sin tur främjar samhället. Vi kan alltså konstatera att fysisk aktivitet nu som då fyller en viktig funktion för vårt hälsotillstånd (Annerstedt, 2005: 73ff).

Under antiken hade idrott mycket hög status i samhället. Den grekiska idrotten med sina glansdagar från 700-talet till 300-talet f. kr. har varit en rik inspirationskälla och har haft ett stort inflytande på vår tids idrott. De olympiska spelen som har återupplivats i modern tid är ett exempel på detta. Under medeltiden hade idrottsutövandet däremot låg status. Den kristna uppfattningen innebar att själen prioriterades framför kroppen. Att vara fysisk aktiv var således inte lika viktigt utan betraktades snarare som något fult. Förvisso förekom fysisk aktivitet, då framförallt bland riddare som utövade krigsnära grenar. Bönderna däremot ägnade sig oftast åt olika kraftmätningar samt bollsporter (Lindroth, 2011: 35ff).

Under renässansen (1500-1789) fick idrott och fysisk aktivitet åter höjd status, främst tack vare ett antal filosofer som kommunicerade betydelsen av fysisk aktivitet för en god hälsa. Bland dessa kan nämnas *Mercurialis* (1530-1606), en läkare som ansåg att hälsosyftet var viktigare än prestations- och tävlingssyftet, *Locke* (1632-1704) som förespråkade simkunnighet, friluftsliv och lekar samt *Rousseau* (1712-1778) som ansåg att kroppen och

själen bör utvecklas parallellt och i samspel med varandra. Detta är tankar och idéer som kan kopplas till vår tids syn på ämnet idrott och hälsa (Lindroth, 2011: 35ff).

I skiftet mellan 1700-talet och 1800-talet började fysisk fostran spela en allt större roll. Utvecklingen av skolgymnastiken som ämne kan sammanfattas i ett antal faser:

- Etableringsfasen 1813-1860
- Militära fasen 1860-1890
- Stabiliseringsfasen 1890-1912
- Brytningsfasen 1912-1950
- Fysiologiska fasen 1950-1970
- Osäkerhetsfasen 1970-1994
- Hälsofasen 1994-

Etableringsfasen

I samband med att en gymnastiklärarutbildning startades 1813 togs det första steget att införa obligatorisk fysisk fostran i skolan. Tidsperioden kännetecknas av små materiella villkor, skralt utbildade lärare och ett svalt intresse från politiker och allmänheten. Undervisningen grundades i stora drag på gymnastikpedagogen Pehr Henrik Lings (1776-1839) idéer dvs. medikal- och militär gymnastik. Etableringsfasen var en tidsepok där ämnet hade låg status (Annerstedt, 2005: 106).

Militära fasen

Denna period kan främst förknippas med soldatträning och flickornas undervisning försumrades ofta. Undervisningen skedde i klassrum eller som exercis på skolgårdarna. Ämnet institutionaliserades inom både folkskola och realskola, lärarkåren fick en facklig organisation och startade en facklig tidskrift samt började skapa litteratur i metodik. Pedagogisk gymnastik i stil med Hjalmar Lings (1820-1886, son till Pehr Henrik Ling) fick ökad uppmärksamhet samtidigt som det uppstod en opposition mot den s.k. lingianismen. På det hela taget ökar statusen för skolämnet åtminstone sett till pojkarnas undervisning (Annerstedt, 2005: 106).

Stabiliseringsfasen

Ämnet stärktes och auktoriserades i enlighet med de normer Hjalmar Ling och gymnastikinstruktören Lars Mauritz Törngren (1839-1912) förespråkade. De materiella förutsättningarna förbättrades och granskningar av skolgymnastiken bidrog till att ge undervisningen substans. Lek infördes och de militära inslagen tonades ned. Flickornas gymnastikundervisning tog fart delvis tack vare flera kvinnliga gymnastikpedagoger (Annerstedt, 2005: 106).

Brytningsfasen

Även om de s.k. Lingska dagövningarna fortfarande stod i fokus började dessa principer ifrågasättas allt mera. Grupperna blev mindre och idrott, lek och spel fick mer utrymme på bekostnad av gymnastiken. I samband med 1919 års undervisningsplan för folkskolan bytte ämnet namn från ”gymnastik” till ”gymnastik med lek och idrott” och fick en timplan samt en specificering av vilka kunskaper som skulle ingå i undervisningen. Allt enligt Lingska principer:

- *befordra en sund allsidig kroppsutveckling,*
- *vänja eleverna vid kroppshållning,*

- *vänja dem för ett för det praktiska livets arbetsuppgifter ändamålsenligt rörelse- och vilosätt,*
- *väcka lust för fortsatta stärkande kroppsövningar,*
- *befordra kraft, hälsa och levnadsglädje*

(Annerstedt, 2005: 87).

1942 infördes friluftsdagar och de skulle vara 10-12 stycken per år. Under den här perioden såg undervisningen olika ut beroende på kön. Framförallt skulle den estetiska sidan uppmärksammas för flickor medan tävlings- och prestationsinriktade verksamheter gällde för pojkar (Annerstedt, 2005: 88).

Fysiologiska fasen

Det fysiologiska stod i fokus och undervisningen var fördelad på tre dagar i veckan. Konditionsfrämjande aktiviteter dominerade innehållet även om lek, idrott och rörelse till musik fick stort utrymme. Lärarens främsta uppgift var att aktivera eleverna. Gradvis förändrades den disciplinära gymnastiken till friare former utan alltför stora krav (Annerstedt, 2005: 107).

Från och med Lgr62 skulle ämnet bland annat bidra till barnens mångsidiga och harmoniska utveckling, höja deras allmänna prestationsförmåga samt främja god arbetsteknik och förbereda för arbetslivet. Ämnets socialt fostrande uppgifter betonades fortfarande liksom den estetiska fostran. Lärarna erhöll riktlinjer beträffande undervisningens planering och innehåll. Med införandet av Lgr69 försvann ordet fostran och istället talade man om elevernas fysiska, sociala och estetiska utveckling. Varje stadium hade speciella huvudmoment som undervisningen skulle omfattas av. Fortfarande bestod könsskillnaderna i att flickor skulle utveckla ett estetiskt rörelsesätt och pojkar smidighet och styrka. Skolan skulle även ta hänsyn till fysiska och psykiska handikapp (Annerstedt, 2005: 88f).

Osäkerhetsfasen

Denna period karaktäriserades av färre direktiv och anvisningar. När Lgr80 togs i bruk bytte ämnet namn till idrott. Skolan skulle verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och samundervisning infördes. Lärarna fick större frihet att skapa sin undervisning som skulle bidra till elevernas fysiska, psykiska och sociala utveckling samt skapa ett varaktigt intresse för motion. Det skulle ge glädje, rekreation och gemenskap samt utveckla självtillit och skapande förmåga. Ämnesinnehållet var fördelat på tio huvudmoment med definierad progression för de olika stadierna. Detta gjorde att lärarna blev mer splittrade och osäkra på ämnets innehåll och målsättning (Annerstedt, 2005: 89).

Hälsofasen

Med införande av Lpo94 bytte ämnet återigen namn, från idrott till idrott och hälsa. Friheten gällande undervisningens innehåll, arbetssätt och tidsfördelningen mellan olika aktiviteter ökar och bidrar till att undervisningen kan variera mellan olika skolor. Det centrala i ämnet är fysisk aktivitet som har ett brett innehåll. Man tillämpar mål att uppnå och dessa är många till antalet medan antalet lektioner per vecka minskas. Målstyrning införs och hälsoperspektivet betonas och kopplingar mellan idrott, hälsa och livsstil är viktigt (Annerstedt, 2005: 90).

Utbildning av idrottslärare

På uppdrag av kungen startade Pehr Henrik Ling en gymnastiklärarutbildning redan 1813. Institutet fick namnet Gymnastiska Centralinstitutet (GCI) och det var mycket primitivt. Det saknade både uppvärmning och hygieniska anordningar. Under institutets första decennier

existerade ingen timplan, inte heller några läroböcker. Undervisningen bedrevs i föreläsningsform och kursernas längd var sex månader. Under professor L. G. Brantings (1839-1862) ledning ändrades namnet till Kongliga Gymnastiska Centralinstitutet. Brantings huvudintresse var sjukgymnastiken, vilken var den form som således utvecklades och systematiserades under hans tid. I mitten av 1800-talet bestod de teoretiska ämnena av gymnastikens grunder, anatomi, fysiologi, rörelselära, beskrivande linjegymnastik och appareljgymnastik samt vapenföring och läran om rekrytfele. De praktiska ämnena utgjordes av appareljgymnastik, linjegymnastik, värjföring, sabelföring, bajonettfäktning, kontrafäktning samt voltige (Annerstedt, 2005: 90ff).

Efter Branting tillträdde gymnastikläraren och folkskoleinspektorn Gustaf Nyblaeus (1816-1902) som motsatte sig den lingianska gymnastiken. Han ansåg att den hade blivit allför fysiologisk-mekanisk och han förespråkade en mer naturlig-mänsklig gymnastik. Hade Nyblaeus haft större inflytande så hade lek, idrott och skapande verksamhet fått fäste inom skolgymnastiken mycket tidigare än vad som skedde. Under 1839-1861 utexaminerades 271 gymnastiklärare (Annerstedt, 2005: 90ff).

Från och med 1864 infördes inträdesförfordningar. Manliga studenter skulle ha god fysik och ha avlagt studentexamen. Samtidigt delades utbildning upp i tre inriktningar: pedagogisk, militär och medicinsk. Utbildningen var vid den här tidpunkten tvåårig för män och ettårig för kvinnor. Skillnaden i utbildningslängd motiverades med att fäktning inte ingick för de kvinnliga studenterna men 1871 blev utbildningen tvåårig även för kvinnor. Kvinnliga studenter fick inträdeskrav som liknade männens först 1887. Samma år genomfördes en omorganisation som innebar att utbildningen delades upp i tre separata kurser, nämligen instruktörskursen som var ettårig och avsedd för officerare, gymnastiklärarkursen som var tvåårig där första läsåret utgjordes av instruktörskursen, samt sjukgymnastikkursen som var treårig och gav legitimation som sjukgymnast. Detta år infördes även titeln gymnastikdirektör för de elever som genomgått alla utbildningsåren. Kvinnor behövde dock bara genomgå de två sistnämnda. I och med införandet av en yrkestitel höjdes yrkets status (Annerstedt, 2005: 90ff).

Nästa reform genomfördes 1934 då utbildningen delades upp i två linjer, friskgymnastik och sjukgymnastik. Den militära instruktörskursen togs bort och tillföll de militära myndigheterna. Sjukgymnastiken flyttades så småningom till Karolinska institutet och Serafimerlasarettet. 1934 fastställdes för första gången en timplan för utbildningen. Det militära inslaget minskade i och med att fäktningen inte längre ansågs vara ett särskilt ämne utan en idrottsgren som alla andra. Beteendevetenskap inkluderades och likriktningen mellan manliga och kvinnliga studenter ökade. Antalet idrottstimmar ökade från 300 till 800 under de två studieåren men en del skillnader bestod. Bland andra hade bara kvinnor en tredjedel så mycket lek och idrott som männen. Dessa skillnader levde kvar ända in på 70-talet. Lagsporter som fotboll, handboll, ishockey och bandy ansågs inte lämpliga för kvinnor som istället fick syssla mer med dans, rytmik och konstakning. Först i samband med försöksutbildningen av tvåämneslärare 1977/78 blev innehållet i utbildningen likartad för bägge könen (Annerstedt, 2005: 90ff).

1966 inrättades en ny gymnastiklärarutbildning i Örebro (GIH i Örebro) och samtidigt bytte GCI namn till GIH i Stockholm (Gymnastik och idrottshögskolan). 1977 upphörde de att vara fristående högskolor och kom att ingå som allmänna linjer vid HLS (Högskolan för lärarutbildning i Stockholm) respektive Högskolan i Örebro. 1986 blev ettämnesutbildningen

treårig. 1992 blev idrottshögskolan en självständig högskola och året därpå startade idrottslärarutbildningar vid Umeå och Göteborgs universitet (Annerstedt, 2005: 90ff).

2.2.2. Historisk bakgrund till ämnet slöjd

Ordet slöjd kan vi spåra så långt tillbaka som till 1300-talet då det finns med i Östgötalagen. Ordet i sig tror man stammat från ordet *slöghð* och lär betyda händig, flink, påhittig eller hantverksskicklig. Hur länge man har tillverkat saker och utövat hantverk för husbehov är svårt att avgöra, men att det som innefattas i slöjdbegreppet har förekommit längre tillbaka än själva ordet kan vi sluta oss till (Hasselskog, 2010: 25f). I bondesamhället täcktes i regel hela familjens behov av kläder, bohag och arbetsredskap av husbehovsslöjd och en produktion i hemmet. Barnen lärde sig i hemmet att sticka, sy och snickra vilket innebar en successiv inskolning och vana för barnen att arbeta med händerna. Man lärde sig helt enkelt när man producerade (Johansson, 2002: 8).

Under den andra hälften av 1800-talet skedde en tillbakagång i slöjdandet för husbehov i landet som en följd av den industriella revolutionen. Det ansågs modernt och spännande med industriellt framställda dussinvaror och man var orolig för att det traditionella hantverksskunnandet skulle gå förlorat. Därför inrättades särskilda slöjdskolor där unga skulle utbildas i hantverk och slöjd, samt även i reparationer och underhåll av byggnader mm. Föreningar som Svenska slöjdföreningen och Handarbetets vänner startades under denna tid (Lindström, 2008: 33).

Slöjden som skolämne stammar ursprungligen från två olika ämnen, dvs. slöjd för gossar och slöjd för flickor. De bedrevs mer eller mindre under andra halvan av 1800-talet på skolor över hela landet. Ämnena räknades till en grupp ämnen som kallades övningsämnena (ämnen som musik, teckning, gymnastik, hemkunskap och slöjd) som innebar skolämnen med stora praktiska inslag. Slöjd som specifikt och officiellt skolämne dök dock först upp år 1877 då det kom ett anslag från Riksdagen angående träslöjd, då gosslöjden fick ett statsbidrag som bidrog till lärarnas löner. Ämnet motiverades utifrån pedagogiska perspektiv då man menade att det var karaktärsdanande och förberedde pojkarna för framtida yrkesliv inom hantverk. Det var dock inte helt utan kritik med träslöjd som skolämne, då många inom folkskollärarkåren menade att slöjd inte hade något samband med folkupplysning. Lärarna själva var hantverkare och inte utbildade pedagoger och hantverket som representerades var, bl.a. snickeri, bokbinderi, smide och svetsning (Borg, 2008: 53; Lindström, 2008: 33f; Hasselskog, 2010: 27).

En tidig pionjär inom slöjdundervisningen var Otto Salomon (1849-1907) som undervisade vid Nääs slöjdskola utanför Göteborg. Han kritiserade slöjdundervisningen som bedrevs i Göteborgsområdet och utgick istället från husbehovsslöjden och vad den kunde innebära. Han analyserade och systematiserade de olika arbetsteknikerna som representerades så att de skulle anpassas efter pojkarnas förkunskaper. Utifrån dessa analyser arbetade han fram vissa övningar han ansåg lämpliga för pojkar i skolan såsom sågning, hyvling, täljning och olika sammansättningar. Dessa genomfördes efter ett visst schema för att slöjdandet hela tiden skulle öka i svårighetsgrad. Otto Salomon begränsade gosslöjden till slöjdande i trä men 1911 föreslog Folkundervisningskommittén att träslöjden skulle kompletteras med pappslöjd för de yngre och metallslöjd för de äldre. I och med att Salomon byggt upp slöjdundervisningen schematiskt, hade han skapat en modell som enkelt kunde appliceras av slöjdlärare på folkskolor över hela landet. Sedermera spreds modellen nationellt men även delvis internationellt. Nääs-principen var både omtalad och omdebatterad och en majoritet i Stockholms folkskolläraryörening var emot en obligatorisk slöjd. Bland minoriteten fanns

dock en pionjär i folkskolläraren Fridtjuv Berg (1851-1916) som menade att eftersom folkskolans mål var att ge eleverna grundläggande bildning för livet, vilket innefattade såväl själsarbete som kroppsarbete. Han menade även att slöjden skulle vara ett obligatoriskt folkskolämne, förutsatt att det bedrevs pedagogiskt och inte yrkesmässigt. Berg var en av de första förespråkarna för en gemensam skola för alla barn i hela landet (Lindström, 2008: 34f; Hasselskog, 2010: 27ff).

Flickornas motsvarighet till gosslöjden var en textilt inriktad slöjd. I riksdagen debatterade man för och emot flickslöjden som ämne där argumenten för flickslöjden främst handlade om ekonomiska skäl. Det största argumentet var möjligheterna för försörjning inom det textila fältet som exempelvis sömmerska. Det fanns även moraliska argument då man menade att flickslöjd var karaktärsdanande och att flickorna undervisades i bl.a. uppfostran och renlighet. Icke att förglömma var även de pedagogiska argumenten för flickslöjden då det ansågs vara en motvikt till de teoretiska ämnena. Flickorna fick dock vänta ända till 1896 innan flickslöjdens lärare fick anslag från riksdagen med statsbidrag som bidrog till lärarnas löner. Flickslöjden fick dock en lägre summa vilket man motiverade med att lärarna i flickslöjd var mindre utbildade. I regel var det småskolelärarinnor som undervisade i textilslöjd och folkskollärare som undervisade i träslöjd. Den främsta pionjären inom flickslöjd var Hulda Lundin (1847-1921) i Stockholm. Själv hade inte Lundin någon lärarutbildning men fick ändå anställning vid en folkskola. 1882 startade hon ett slöjdseminarium som utbildade lärarinnor i flickslöjd enligt en metod hon kallade "Stockholmsmetoden". Denna symboliserades främst av en undervisning där de olika momenten i slöjden följde varandra i en på förhand bestämd turordning. En annan pionjär för flickslöjden var Maria Nordenfeldt (1860-1941) som 1901 i Göteborg startade det Högre Handarbetsseminariet som yrkesskola. Nordenfeldt hade textil utbildning och utvecklade en "Göteborgsmodell" i vilken hon arbetade mot de klassiska modellserier flickslöjden ofta bestod av. Hon ville istället att eleverna skulle bli inspirerade av svenska traditioner inom hemslöjd. Flickslöjden bestod främst av klädsömnad och stickning, samt lagning och lappning. Bortsett från Nordenfeldts Göteborgsmodell kopplade man inte på något sätt undervisningen i varken flickslöjd eller gosslöjd till kreativitet, utan det handlade helt och hållet om att efterlikna lärarnas färdiga produkter (Borg 2008: 51ff; Hasselskog, 2010: 27ff).

1955 kom en ny undervisningsplan som innebar att de båda slöjdarterna blev obligatoriska som slöjdämne och det poängterades att det inte längre var viktigt att arbeta efter modeller. 1962 kom kravet att alla elever skulle få prova på båda slöjdarter. I minst 20 timmar skulle nu pojkarna ha textilslöjd och flickorna skulle få prova på trä- och metallslöjd (Hasselskog, 2010: 27ff).

I och med Lgr69 skulle nu all slöjdundervisning ske i könsblandade grupper, och alla skulle ha lika mycket textil- som trä- och metallslöjd. Härmed slogs även de båda slöjdarterna ihop i ett enda ämne för mellanstadiet. På högstadiet var det dock fortfarande en uppdelning och man fick välja vilken slöjdart man ville ha. I kursplanen för slöjd i Lgr69 var det inte heller samma fokus på att träna färdigheter, utan det viktigaste ansågs vara en allsidig utveckling och estetisk- och konsumentfostran (Läroplan för grundskolan, Lgr69; Hasselskog, 2010: 29).

I Lgr80 föreslog man att alla elever skulle få undervisning i båda slöjdarterna även på högstadiet, då det ansågs att i och med den könsobundna slöjdundervisningen på mellanstadiet inte hade lyckats bryta de könsbundna valen av slöjdart på högstadiet. Det vanligaste var fortfarande att flickor valde textilslöjd och pojkar trä- och metallslöjd i år 7-9.

Stora protester riktades dock mot detta förslag, främst från textillärarna och det gamla systemet kvarstod. Det valdes dock att ge ett samlat betyg för ämnet slöjd istället för två olika i textil- resp. trä- och metallslöjd (Läroplan för grundskolan, Lgr80; Hasselskog, 2010: 29).

Lpo94 innebar ingen påfallande förändring vad gäller valbar slöjdart på högstadiet. Valet att välja slöjdart på högstadiet var fortfarande fritt och fokus låg nu på den så kallade slöjdprocessen. Syftet med slöjdundervisningen var att bidra till elevens allsidiga utveckling genom att träna upp skapande, kommunikativa och manuella förmågor. Nyfikenhet, ansvarstagande och självständighet är ledord i 1990- och 2000-talets slöjdundervisning och slöjdprocessen handlar helt enkelt om vägen från idé till färdig produkt. Värdering av formgivning och funktion, samt att skapa förståelse för materialval och konstruktion och hur det påverkar en produkts hållbarhet och funktion, är även något som framhålls i kursplanen för slöjd i Lpo94 (Skolverket, Lpo94).

Utbildning av slöjdlärare

Till en början behövdes ingen särskild utbildning för att få jobba som slöjdlärare i någon av inriktningarna. Viktigt var att man var hantverksskicklig och det var skolinspektionen som gav lärarna dess behörighet. Dock startade de båda pionjärerna Otto Salomon (1874) och Hulda Lundin (1882) tidigt seminarium för slöjdlärare i endera slöjdarten vid Nääs respektive i Stockholm. Det var inget allmänrådande att hela landets slöjdlärare skulle utbildas vid respektive seminarium, utan det vanligaste var att småskole- och folkskollärarna skötte slöjdundervisningen. Allmän utbildning till lärare vid folkskoleseminariet och/eller fyraårig yrkesutbildning tillsammans med två sommarkurser på Nääs var vanligen gosslöjdlärarnas utbildning. Nääs-modellen hade stort anseende, men 1960 startade så ett ettårigt lärarseminarium i Linköping för lärare i hård slöjd, troligtvis för att skapa något nytt och bryta gamla traditioner för utbildning i trä- och metallslöjd. För behörighet till det ettåriga lärarseminariet behövdes en treårig yrkesutbildning inom antingen trä eller metall, kompletterad med ett års utbildning i det andra ämnet. 1961 förstatligades även alla utbildningar för lärare i textilslöjd, belägna i Uppsala, Göteborg och Umeå, och blev även de treåriga. 1969 kom även ett förslag om att slöjdlärare skulle utbildas i två ämnen, vilket dock kraftigt röstades ned då det ansågs detta skulle leda till att lärarna inte skulle bli tillräckligt utbildade inom slöjdämnet (Hasselskog, 2010: 30f).

1977 kom beslutet att all lärarutbildning skulle ske inom samma högskoleorganisation med avsikten att höja demokratin och kvalitén för slöjdlärarytbildningen. I mitten av 1980-talet infördes så även tvåämnesutbildningar för slöjd, kombinerat med engelska eller matematik i Göteborg och Linköping. Tre år senare kom en lärarutbildningsreform som innebar att alla blivande lärare skulle utbildas inom minst två ämnen. I och med denna reform infördes även utbildning inom trä- och metallslöjd i Göteborg, Stockholm och Umeå, och en textilslöjdlärarytbildning i Linköping. De treåriga ettämnesutbildningarna fanns dock kvar ända till år 2000. I Göteborg har man även sedan 1997 bedrivit en sammanslagen slöjdlärarytbildning där man utbildas inom både trä- och metall samt textilslöjd (Hasselskog, 2010: 31f).

Idag kan man utbilda sig till slöjdlärare på fyra olika platser i Sverige, Göteborg, Linköping, Umeå och Stockholm. I Linköping och Umeå är det fortfarande inom endera slöjdarten man utbildar sig i kombination med ett annat ämne. I och med införandet av den nya lärarutbildningen Lgr11 har man valt att dela upp lärarprogrammet i fyra olika varianter, dvs. Förskollärarytprogrammet, Grundlärarytprogrammet år 1-3 eller 4-6 och Ämneslärarytprogrammet för år 7-9. Slöjd som möjlig inriktning dyker först upp i Ämneslärarytprogrammet för år 7-9. I

detta lärarprogram utbildar man sig numera inom tre ämnen och ett antal förvalda kombinationer finns att tillgå (Göteborgs universitet, Linköpings universitet). Stockholm och Konstfack påbörjade att utbilda slöjdlärare så sent som ht 2012, och då enbart som en del i Ämneslärarprogrammet med huvudämne bild. I detta program läggs fler högskolepoäng på huvudämnet bild än på de övriga två ämnesinriktningarna (Konstfack.se).

3. Styrdokumentet

3.1. Lgr11

I den nya kursplanen som trädde i kraft under 2011, Lgr11, skall grundskoleutbildningen vara likvärdig oavsett vart i landet den bedrivs, samt att den skall vara anpassad till alla elevers behov. Att skolan ska vara likvärdig innebär dock inte att undervisningen skall vara utformad på exakt samma sätt överallt eller att resurserna skall delas lika i skolan. Emellertid skall hänsyn tas till alla elevers behov och läroplanen påpekar att det finns olika sätt och vägar att nå målen. Skolan ansvarar för att eleverna skall kunna er hålla kunskaper, nödvändiga både för eleven som individ och i egenskap av samhällsmedborgare, som skall kunna finnas till grund för fortsatt utbildning. Under kapitlet *Kunskaper* radas upp ett antal mål som skolan ansvarar för att eleverna skall ha fått efter genomgången skola. Dessa är bl.a.:

- *kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt*
- *kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt*
- *kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet*
- *kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv*
- *kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt*

(Skolverket, Lgr11)

I grundskolan finns det 17 ämnen (om man inte räknar med ämnena modersmål, teckenspråk för hörande och svenska som andraspråk). Ingenstans finns det uttalat i läroplanen för grundskolan att det skulle finnas en rangordning eller att något eller några ämnen skulle vara viktigare än de andra för elevernas utveckling och lärande (Skolverket, Lgr11). Dock är timplanen i grundskolan en indikation på att det ändå finns någon form av rangordning ämnena emellan. Efter genomförd grundskoleutbildning har en elev fått 1490 timmar i ämnet svenska och/eller svenska som andraspråk, medan eleven bara har fått 118 lektionstimmar i hem- och konsumentkunskap. SO och NO har totalt fått över 800 undervisningstimmar vardera och matematik har eleven fått i hela 900 timmar. Ämnet idrott och hälsa representeras i 500 lektionstimmar medan slöjd har 330 timmar. Ämnena musik och bild har blivit tilldelade 230 timmar vardera (Skolverket.se). När man betraktar timplanen för grundskolan blir det svårt att hävda att hem- och konsumentkunskap anses lika viktigt för elevers lärande och utveckling som ämnet svenska.

En annan indikation på att de praktiska/estetiska ämnena inte anses lika viktiga för ungdomars utbildning och utveckling är genom att betrakta vilka ämnen som följer med på gymnasial nivå som obligatoriska ämnen. Alla elever, vilket program de än väljer, kommer läsa de teoretiska ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik, historia, samhällskunskap, naturkunskap och religionskunskap som är s.k. gymnasiegemensamma ämnen. Även idrott och hälsa är ett gymnasiegemensamt ämne, vilket är det enda

praktisk/estetiska ämnet från grundskolan som är gymnasiegemensamt, och därför har en särställning bland dessa. Ämnena slöjd, hem- och konsumentkunskap, bild och musik utgår helt som obligatoriska/gymnasietyppiska ämnen och ingår bara i gymnasieutbildningen om man läser exempelvis Estetiska programmet, Restaurang- och livsmedelsprogrammet eller Hantverksprogrammet. Tidigare fanns även Estetisk verksamhet som gymnasiegemensam kurs, vilken slopats i den nya läroplanen för gymnasieskolan (Skolverket.se). Tidigare fick alla elever någon form av estetiskt moment vilket gymnasieprogram de än gick, men i den nya gymnasieskolan kan man alltså genomgå en hel utbildning utan estetiska inslag, så till vida att man inte väljer någon estetisk kurs som individuellt val (Skantz 2012). Även detta är en indikation på vad praktisk/estetiska ämnen har för ställning inom skolan, och då framför allt i gymnasieskolan.

3.2. Kursplan för ämnet idrott och hälsa

”Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen.” Så inleds kursplanen för ämnet idrott och hälsa i Lgr11. Vidare beskrivs ämnet idrott och hälsa som ett ämne där eleverna skall ges förutsättningar att skapa goda levnadsvanor och att de ska förstå sambandet mellan fysisk aktivitet och både fysiskt och psykiskt välbefinnande. Målen för ämnet idrott och hälsa är:

- *röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang*
 - *planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil*
 - *genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och*
 - *förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten*
- (Kursplan för idrott och hälsa, Lgr11, Skolverket)

3.3. Kursplan för ämnet slöjd

Ämnet slöjd har som syfte att låta eleverna i grundskolan få och utveckla kunskaper i olika hantverkstekniker samt att få erfarenhet av att arbeta i olika material och med hjälp av olika uttrycksformer. Undervisningen skall vara en möjlighet för eleverna att utveckla egna idéer och pröva olika lösningar för dessa, framställa föremål och även att kunna utvärdera de resultat de fått. Undervisningen handlar om att väcka nyfikenhet och stimulera viljan och glädjen att experimentera och utforska med hjälp av olika material. Syftet med slöjdundervisningen är att:

- *formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,*
- *välja och motivera tillvägagångssätt i slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,*
- *analysera och värdera arbetsprocesser och resultat med hjälp av slöjdspecifika begrepp, och,*
- *tolka slöjdföremåls estetiska och kulturella uttryck.*

(Kursplan för slöjd, Lgr11, Skolverket)

4. Tidigare forskning

Oss veterligen finns det inget renodlat forskningsområde som berör våra specifika frågeställningar kring skillnader i status mellan teoretiska och praktiska ämnen i stort. Det har dock framkommit ett antal examensarbeten som tangerar vårt ämne, bl.a. ett från Göteborgs Universitet av Carlsson och Jönsson från 2008 då läroplanen Lpo94 var rådande. I detta examensarbete har författarna under sina VFU-perioder uppmärksammat vad de tycker är en skillnad i prioriteringar bland ämnena i grundskolan. De finner att teoretiska ämnen prioriteras högst och praktiska ämnen lägst vad gäller exempelvis planerandet av idrottsdagar och utflykter etc. samt att estetiska ämnen främst ses som roliga och avslappnande och inte har samma vikt som övriga ämnen. Författarna har genomfört en enkätundersökning bland 122 elever i årskurs 7 och 9 vid tre olika skolor, varav två i Göteborg och en i Gnosjö i Småland, för att undersöka hur elever uppfattar olika skolämnen, utifrån tre olika perspektiv/teman. Dessa är kön, klass och skolans miljö och kontext. I enkätundersökningen har de bl.a. frågat eleverna vilket ämne de tycker är intressantast, vilket de tycker är viktigast för framtiden och vilket ämne de anstränger sig mest i. De har även frågat vilka yrken barnens föräldrar har och har utifrån detta placerat in dem i de olika fackförbunden LO och TCO/SACO, där de räknar LO som arbetarklass och TCO/SACO som medel/överklass. De har gjort en uppdelning i skolans ämnen i rubriker, vilka är NO som innefattar biologi, kemi och fysik, SO som innefattar religion, historia, samhällskunskap och geografi och språk vilket innefattar engelska och svenska. Matematik utgör ensamt ett block samt att de har valt att dela upp de praktiska och estetiska ämnena i två grupper varav bild musik och slöjd bildar ett estetiskt block och idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap bildar ett praktiskt (Carlsson & Jönsson, 2008).

Examensarbetets båda författare kommer fram till ett resultat som visar att det sammantaget är idrott och hälsa samt NO som är de, enligt eleverna, intressantaste ämnena. Hem- och konsumentkunskap blev inte representerat alls i denna enkätundersökning. På frågan vilket ämne som är viktigast för framtiden svarar dock eleverna främst att det är språk och matematik som är viktigast. Författarna kan även utläsa vissa skillnader i vad eleverna svarar beroende på kön där pojkar i regel föredrar idrott och hälsa, och flickor föredrar NO. Carlsson och Jönsson har dock inte kunnat se några markanta skillnader vad eleverna tycker är intressantast eller mest viktigt utifrån var skolan är belägen. De tycker sig inte heller kunna se något direkt samband mellan klass och vilka ämnen eleverna tycker är viktigast och de ämnen där de anstränger sig mest i skolan. De kan dock se en tydlig skillnad i status vad gäller teoretiska ämnen samt idrott och hälsa jämfört med de estetiska ämnena som bild, slöjd och musik och konstaterar att de pedagoger som undervisar i dessa ämnen har en uppgift att synliggöra och höja dessa ämnen i skolan (Carlsson & Jönsson, 2008).

Resultaten som Carlsson och Jönsson (2008) kommer fram till genom sin enkätundersökning skiljer sig dock från det som Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03) visar. Carlsson och Jönsson får fram resultatet att det är främst idrott och hälsa, NO och matematik eleverna tycker är mest intressant. I NU-03 har man istället kommit fram till att de estetiska ämnena tillsammans med idrott och hälsa och engelska eleverna föredrar. De ämnen som eleverna visar störst intresse för är enligt NU-03 idrott och hälsa, musik och engelska. Lärarna vittnar om att de har flest motiverade elever i ämnena idrott och hälsa, slöjd, hem- och konsumentkunskap, musik och även där engelska. När man däremot har frågat eleverna i vilka ämnen de tycker att kunskap är viktigt svarar de att svenska, matematik och engelska har störst vikt. I botten på listan ligger bild, som eleverna i stort sett inte alls tycker är viktigt för dem, tätt följt av kemi, fysik, slöjd, musik och religionskunskap. De tre kärnämnen svenska, engelska och matematik intar också en särställning vad gäller huruvida eleverna ser

ett behov av kunskaper i dessa för fortsatta studier och framtida yrkesliv. Även historia, samhällskunskap, biologi och geografi nämns som betydelsefulla ämnen för framtiden. Även föräldrarna svarar att det är svenska, engelska och matematik som är viktigast för deras barns utveckling och lärande, tätt följt av samhällskunskap och idrott och hälsa. I botten hamnar ämnena slöjd, bild, musik, religion, fysik och kemi, vilket stämmer väl överens med elevernas egen rangordning (Skolverket.se, Nationella utvärderingen av grundskolan, 2003).

Bland resultaten av NU-03 kan man även utläsa att de teoretiskt inriktade ämnena upplevs som svårare än de praktiska bland eleverna. Kemi, fysik och matematik ligger där i topp som de svåraste ämnena, medan idrott och hälsa, hem- och konsumentkunskap, musik och slöjd upplevs som minst svåra ämnena. Ett mönster som visar sig tydligt i resultaten av NU-03 är även att eleverna önskar mer tid i de praktiska och estetiska ämnena, där idrott och hälsa ligger i topp, tätt följt av slöjd. Matematik och svenska som anses vara viktiga ämnen för elevernas utveckling och lärande ligger däremot långt ned i tabellen för vilka ämnen de vill ha mer tid i. Samtidigt vittnar lärarna om att det är i ämnena engelska, matematik samt idrott och hälsa som de har mest tid och möjlighet att svara på elevernas frågor. I ämnena bild, musik och slöjd har de däremot minst tid för elevernas frågor (Skolverket.se, Nationella utvärderingen av grundskolan, 2003).

I ett examensarbete inom lärarprogrammet vid Linnéuniversitetet 2010, undersöker författaren Nilsson vad det finns för möjligheter för extra stöd och stödundervisning i ämnet idrott och hälsa i grundskolan. Författaren har genomfört en enkätundersökning med 14 deltagande lärare i ämnet idrott och hälsa från sju olika skolor i södra Sverige, samt intervjuer med två av de i enkäten deltagande lärarna. Resultatet av denna enkät och de intervjuer som genomförts är att det finns i regel mycket stöd att få i ämnena svenska, matematik och engelska, både inom och utanför den ordinarie undervisningen, men desto mindre i ämnet idrott och hälsa. Färdighetsträning i simning, orientering och dans erbjuds, dock är detta färdigheter som finns omnämnda i kursplanen som något eleverna skall ha. Särskilt stöd i dessa moment ges vanligen under ordinarie lektionstid då ingen ytterligare tid för stöd finns att tillgå. Det framkommer även i undersökningen att det sällan finns behöriga vikarier att tillgå i ämnet idrott och hälsa, jämfört med de teoretiska. Författaren redovisar i sin skrift en stor skillnad i stödåtgärder i teoretiska ämnen jämfört med praktiska, där det i ämnet idrott och hälsa finns mycket mindre stöd för elever med svårigheter att tillgå (Nilsson, 2010).

I ett annat examensarbete från 2011, författat av Bylander vid Linnéuniversitetet har författaren undersökt om de praktiska och estetiska ämnena har en motivationshöjande effekt på skolarbetet i stort genom att intervjua elever i årskurs 9 vid en skola i södra Sverige. Resultaten av dessa intervjuer visar att eleverna inte ser de praktiska/estetiska ämnena som mer motivationshöjande än övriga ämnen, men att de däremot ser dem som roliga och intressanta. De menar även att de ger kunskap för livet, samt att de ger dem en paus i de teoretiska ämnena. De ser det också som positivt att de får arbeta mer självständigt och har möjlighet att prata mer fritt i de praktiska/estetiska ämnena än i de teoretiska. De tillskriver istället personligt intresse och läraren en mer motivationshöjande roll. Dock förmedlar eleverna att de tror att de praktisk/estetiska ämnena bidrar indirekt till mer motivation till skolarbetet genom de pauser i de akademiska studier de ger, samt att de upplever det som positivt att de kan lyckas i de praktiska och estetiska ämnena. Detta bidrar till att de känner sig mer lyckade i skolarbetet överlag (Bylander, 2011).

Musikpedagogen Lindgren har i sin avhandling vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet tittat närmare på de estetiska ämnena i skolan. I denna avhandling presenterar Lindgren ett ställningstagande inom ”utbildningssystem och arbetsliv” som menar

att teorin har högre status än praktiken, där intellektuell verksamhet ständigt har övertaget över praktisk (Lindgren 2006: 145). Dock menar hon att diskurserna kring estetisk verksamhet i skolan bygger på det motsatta; att praktiskt arbete är roligt, ett effektivt sätt att arbeta med barns lärande och är mer verklighetsnära än teoretiskt arbete. Hon presenterar en bild av att det finns en dikotomi mellan praktisk/estetisk och teoretisk där i regel de elever som ses som begåvade i ena kategorin anses mindre begåvade i den andra. Man delar ofta upp elever i de som är ”normala” och de som inte är det. Elever som inte faller in i den ”normala” kategorin är de elever som upplevs ha problem, ofta i den sociala och psykologiska utvecklingen medan de ses som estetiskt begåvade. Konstnärssjälar räknas inte som intellektuellt eller teoretiskt begåvade, vilket räknas som en del av konstens natur. De elever som då har sociala eller psykologiska problem, vilket kan arta sig i exempelvis koncentrationssvårigheter, kan behöva extra tid i ett praktiskt ämne eftersom de kan se den teoretiska skolan som särskilt kravfylld. Då menar Lindgren att det kan vara på sin plats med estetisk verksamhet i skolan eftersom eleverna där får ”ha roligt” och kan i och med detta växa som människor och få ett större självförtroende som gör att de klarar skolan bättre, i bästa fall. Det är således på detta sätt man legitimerar konstnärligt arbete i skolans värld (Lindgren, 2006).

I en rapport från 2011 finner vi att författarna Kougioumtzis, Patriksson och Stråhlman behandlar statusbegreppet av lärare i idrott och hälsa utifrån existerande litteratur. Studien omfattar inte bara svenska lärare i ämnet utan skildrar även statusläget runt om i Europa. Rapporten problematiserar idrottsläraryrket utifrån flera perspektiv, däribland yrkesmässig auktoritet, prestige, status och självkänsla. Författarna menar att idrottslärares status kan definieras som formell respektive semantisk, där det formella relaterar till legitimering och läroplan och det semantiska står för autentiska skolsituationer. I två världsomfattande undersökningar fann de att den formella statusen var på uppgång, medan den semantiska statusen var på tillbakagång. Den låga statusen av ämnet och dess lärare berodde bland annat på svalt intresse från regeringar och återkommande inställda lektioner till förmån för andra skolämnen. Det verkar som om skolledningar, lärare inom andra ämnen och föräldrar anser att lärare i idrott och hälsa är ett lågstatusarbete. Flera liknade studier har genomförts och resultaten indikerar att yrket har en låg status på många håll i världen. Dock bör tilläggas att alla resultat inte är unisona utan helt motsägelsefulla resultat har också påträffats. Både i Norge och i Sverige har statusen förbättrats på senare tid (Kougioumtzis, Patriksson & Stråhlman, 2011).

I sin avhandling från 2008 har idrottsforskaren Larsson undersökt ungdomars idrottsvanor och omständigheterna kring vilka aktiviteter ungdomarna väljer. Han konstaterar att ungdomar väljer fritidsaktiviteter och idrottsform med påverkan av lokala traditioner, hemmiljö, levnadsvillkor och utbud samt utifrån genus och status. Larssons studie visar även på att möjligheterna för ungdomar att delta i idrott är begränsade. Gällande föreningsidrotten så är den nära förknippad med dem som har en hög socioekonomisk position i samhället. Idrottande i förening tilltalar högre sociala gruppers habitus (se nedan) mer än lägre sociala gruppers. Annan organiserad idrott med ledare utanför förening är mer jämlik och således mer tillgänglig för alla. Något Larsson påvisar är det samband som finns mellan idrottande och etnicitet. Exempelvis visar det sig att flickor i Luleå idrottar mycket mer än flickor i Stockholmsområdet. Han förklarar detta dels med att det är större andel flickor med invandrarbakgrund i Stockholm än i Luleå, och kan se en tydlig bild av att etnicitet påverkar deltagandet i idrottsföreningar (Larsson, 2008).

5. Teoretisk anknytning

5.1. Pierre Bourdieus fält- och kapitalbegrepp

Den värld vi lever i med dess omständigheter som råder ses genom den franske sociologen Pierre Bourdieus (1930-2002) ögon som en tillvaro av meningsbärande strukturer. Människans omvärld består av kultur, normer, symboler samt makt- och statusförhållanden. Vi formas av vilka villkor vi existerar i förbindelse med där samhällets övergripande struktur påverkar hur vi tänker samt de handlingar vi utför. Dock är vi inga passiva varelser i den samhälleliga verklighet som råder, utan vi är själva med och bidrar till konstruktionen av den sociala verklighet vi lever i. Bourdieu presenterar en bild av att samhället består av olika fält, eller sociala rum. Varje individ som ingår i fältet definieras utifrån det förhållande man har till övriga individer. Man existerar och formas av i det sammanhang man rör sig och av de individer man interagerar med, och intar roller i det fält man rör sig i. Man kan se olika sociala fält som grupper av människor som förenas av gemensamma intressen som t.ex. kulturella, akademiska, politiska, religiösa, sportsliga eller livsstilsmissiga fält. Dock ses inte de olika fälten som oföränderliga, utan ständigt i en inre förändring. Likväl har man olika värderingar och maktstrukturer, dvs. normer att förhålla sig inom. De positioner som finns inom ramarna för fälten existerar i relation till sociala maktförhållanden, vilka är avgörande av tillgången på, vad Bourdieu kallar för, kapital av ekonomisk (materiella tillgångar), kulturell, social eller symbolisk karaktär. Dessa medel blir således till kapital när sociala grupper värderar och känner igen dem. Kulturellt kapital innebär om man exempelvis har ett kultiverat språkbruk och exempelvis rör sig inom finkulturen och har vad som anses god smak. Inom begreppet socialt kapital kan relationer som släktband och vänskapsrelationer ingå. Kapital av symbolisk karaktär kan exempelvis handla om utbildningsnivå, befattning eller titel vilket kan innebära social status. Dock är inte dessa symboliska kapital betydelsefulla i sig, utan bara om de ställs i relation till andra symboliska kapital i form av individer, grupper och positioner. Man kan hitta symboliska kapital överallt, på arbetsplatsen, i familjen, i den förening man är aktiv i etc. förutsatt att det i dessa sammanhang existerar individer som sätter ett värde på detta kapital. Olika titlar kan ha stor betydelse i ett sammanhang, men inget som helst värde i ett annat. I fälten finns också olika former av symboliska kapital som exempelvis olika former av titlar, smak, stil, utbildningsnivåer och kompetenser, som hela tiden är i rörelse och omvärderas av olika gruppers stridanden för eller emot dem (Larsson, 2008: 31ff).

5.2. Habitus och smak

Våra handlingar och tankar är ett resultat av våra erfarenheter och minnen som sträcker sig ända tillbaka till våra tidiga levnadsår, och benämns som habitus. Habitus kan ses som inövade vanor och dispositioner, och de preferenser som tas för givet. De ses inte som något direkt inlärt utan något vi har i "ryggmärgen" som formats av våra erfarenheter och som vi inte behöver reflektera över vid handling. Habitus inordnar våra handlingar och reaktioner i ett bestämt mönster påverkat av det liv vi hittills levt. De erfarenheter man har med sig formar ett slags styrinstrument för de strategier och tillvägagångssätt man agerar efter i olika sociala situationer och resulterande livsvillkor. Habitus är en väl förankrad känsla av vad som är passande, rätta och rimliga åsikter och val vi gör i livet. Man skulle rent av kunna kalla det för livsstil, ett så kallat förkroppsligat vis att vara på. Ett val av livsstil är nära förknippat med habitus, med hänsyn till att det finns ett antal praktiker till hands som man förhåller sig till. Enligt Bourdieus tankegångar har vi alla varsitt habitus, vilket innebär att det finns lika många olika habitus som det finns individer. Samma aktiviteter, som t.ex. fotboll, kan dock ha helt olika innebörd p.g.a. att individerna som gör dem kan vara bärare av olika habitus. Det är t.ex. inte samma sak om vi spelar fotboll med våra kompisar på sommarhusets gräsmatta som när

Zlatan gör det på Parc des Princes i Paris, eftersom vi bär med oss olika habitus. Dock kan grupper av människor växa upp med liknande erfarenheter, som kan ses som kollektiva. De kan därför uppfatta och värdera verkligheten och omgivningen på lika sätt, varpå de handlar på lika sätt, och har således skapat ett slags grupp- eller klasshabitus. I och med detta resonemang kan man utläsa att exempelvis vad olika människor ägnar sig åt, intresserar sig för på fritiden eller vad de tycker är roligt i skolan, kan vara relaterat till bostadsort, social position, ålder mm. Habitus är dock inte oföränderligt, utan kan förändras av t.ex. en förändring i den sociala omgivningen (Larsson, 2008: 31ff; Engström, 2010: 41ff).

De val man gör, exempelvis vad man äter, väljer för kläder, litteratur, fritidsaktiviteter och musik att lyssna på, framstår som självklara utifrån känslan av vad som anses passande och lämpligt i sammanhanget. Detta kan man kalla för smak. I och med att vi har en viss smak kategoriserar vi även människor efter denna. Vi tillkännager vår smak för omvärlden vilket leder till att vi samtidigt tar avstånd från en smak som vi inte räknar som vår egen och som symboliserar en grupp vi inte tillhör. Smakerna i sin tur uppstår mellan marknadens utbud och efterfrågan. Man kan symbolisera detta med ungdomars val av fritidsaktiviteter. Ens habitus agerar utifrån vad som erbjuds, och har att göra med social position. Man kan helt enkelt se det som att valet av fritidsaktiviteter innebär att ta sig en social position och ett särskilt värde och identitet i den rådande ungdomskulturen. Smaken kan användas som ett redskap att visa för andra vem man är, och vilken livsstil man har, vilket är olika värda i olika sammanhang. Smaken är även en direkt produkt av vilket habitus man har. Människors livsstil kan alltså ses som olika värda beroende på i vilket sammanhang de figurerar, och värdet kan även förändras över tid. Enligt Bourdieus synsätt kan man se det som att människors livsvillkor under de tidiga åren bidrar till att forma dispositioner som avgör hur man tolkar, förstår och värderar sin omgivning, och detta är direkt bidragande till hurdan livsstil man har i vuxen ålder. Livsstilen är alltså ett resultat av habitus, som iscensätts med hjälp av olika smaker (Larsson: 2008: 34ff; Engström: 2010: 41ff).

Engströms skrift från 2010 har författaren symboliserat begreppet habitus i val av fritidsaktiviteter och kroppsövningskultur. Han beskriver hur vissa kan känna starkt obehag över vissa fritidsaktiviteter, men kan samtidigt känna sig helt hemma i andra (Engström, 2010: 41ff). Använder man detta resonemang i skolans värld kan det symboliseras med vilka ämnen en elev gillar och ogillar i skolan. En elev kan känna sig helt bekväm i klassrummet under en matematiklektion där hen får sitta på sin arbetsplats med sina böcker, sitt skrivblock och sin miniräknare och arbeta i egen takt i lugn och ro, men känner sig däremot väldigt obekvämt under en lektion i idrott och hälsa där hen istället måste ägna sig åt olika fysiska aktiviteter, bli svettig och utsätts för kroppskontakt eller bollar som flyger i luften. Detta är ett tydligt exempel på vad det kan innebära med olika habitus och hur olika habitus fungerar i motsats med varandra.

6. Metod

För att få svar på våra frågeställningar behövde vi komma åt lärares och elevers inställning till teoretiska respektive praktisk/estetiska ämnen. Detta valde vi att undersöka genom både kvalitativa (ideografiska) och kvantitativa (nominella) undersökningar, s.k. frågeundersökningar. Det finns både fördelar och nackdelar med olika former av frågeundersökningar och Esaiasson et.al. presenterar tumregeln för val av metod att ”det beror på”. Praktiska, kostnadsmässiga och tidsmässiga aspekter har en betydelse för vad man väljer. Det handlar även om att ha kontroll över svarssituationen utifrån vem det är som besvarar de aktuella frågorna (Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud L. 2007: 262ff).

6.1. Kvalitativ undersökningsform

Vi har valt att genomföra en kvalitativ frågeundersökning i form av intervjuer då det finns flera fördelar med dem. Svarssituationens kontroll är en styrka i de personliga intervjuerna jämfört med exempelvis en postenkät då någon som egentligen inte berörs av undersökningen (exempelvis en släkting eller vän) kan fylla i enkäten istället för den påtänkta personen. Ett stort bortfall i postenkäter är även vanligt, samt att det för oss hade inneburit en större kostnad om vi skulle skicka ut enkäterna med postgång (Esaiasson et.al., 2007: 262ff). För att inte riskera att få ett bristfälligt resultat utifrån en enkät har vi valt intervjun som frågemetod främst utifrån den kontroll över svarsfrekvensen vi fått, samt att man i en intervju kan få mer djupgående och reflekterande svar än i en enkätundersökning. För att få svar på elevernas inställning till teoretiska resp. praktiska ämnen har vi istället valt att göra en kvantitativ frågeundersökning i form av en enkät. Enkätundersökningen som metod har valts utifrån att vi ville komma åt ett större antal svarspersoner, samt att vi ansåg att vi hade större möjlighet att genomföra denna undersökning då enkäten kunde delas ut i samband med en lektion.

För att komma åt lärares inställning till status bland de praktiska och estetiska ämnena i grundskolan har det genomförts tio intervjuer med lärare i både teoretiska och praktiska ämnen. Vi har valt att intervjua sex stycken teoretiska lärare och vi har försökt välja en så stor spridning som möjligt bland ämnesinriktningar och åldrarna de undervisar i för att få så stor bredd på intervjuerna som möjligt. Rörande lärare i praktisk/estetiska ämnen har vi koncentrerat oss på lärare i de ämnena vi vill rikta lite extra uppmärksamhet mot, dvs. idrott och hälsa samt slöjd. Vi har här valt att intervjua ett mindre antal praktisk/estetiska lärare än teoretiska lärare. Dessa intervjuer fungerar främst som en jämförelse mot de teoretiska lärarnas då vi vill se om det finns någon påtaglig skillnad i inställning till status av praktiska/estetiska ämnen. Samma frågor har använts vid alla intervjuerna för att få ett så jämförbart material som möjligt.

Intervjuobjekten representerar fem olika skolor som vi valt ut av olika anledningar. Främst har det handlat om tidigare VFU-skolor och arbetsplatser, men vi har även hittat intervjuobjekt på skolor vi inte tidigare haft någon anknytning till. I samtliga fall handlar det om grundskolor varav två stycken som har förskola till nionde klass, en med årskurs 3-9, en skola som har årskurserna 5-9 och en med årskurs 6-9. Tre av skolorna är belägna i Göteborg, varav en är internationell. En skola är en liten landsbygdsskola belägen i Trollhättans kommun och i ett fall handlar det om en ungdomshem placerat utanför Göteborg.

Esaiasson et.al. presenterar tre allmänna råd för val av intervjupersoner. Dessa är "Välj främlingar, ett litet antal och sådana som inte är "subjektiva" experter" (Esaiasson et. al, 2007: 291). De menar att det finns svårigheter att hålla en vetenskaplig distans till en person man känner, vilket vi är fullt medvetna om. Om man känner personen man intervjuar kan man tycka att det känns "fånigt" att ställa detaljerade och ingående frågor. Detsamma gäller om man blir intervjuad av en person man känner, men kan känna sig obekväma med att svara ärligt, och kan även ibland förutsätta att intervjuaren redan vet svaret och läser in mer i intervjun än vad som faktiskt sagts (Esaiasson et.al., 2007: 292). Detta är något man minskar risken för om man intervjuar personer som är helt främmande för en själv. Vi försökt, i den mån det går, att inte välja lärare vi har någon speciell personlig anknytning till. I ett av fallen är det dock en tidigare LLU som intervjuats. I ett av fallen visade sig även att den teoretiska läraren vi intervjuade undervisade även i bild och idrott, men vi valde ändå att ta med denna intervju då han inte är utbildad i dessa ämnen. Denna lärare arbetar dessutom på ett något annorlunda sätt då han jobbar på ett ungdomshem och enbart har sina egna mentorselever i ämnena bild och idrott och hälsa, vilket innebär att det rör sig om 80 respektive 100 minuter i

veckan i vardera ämnet. Då detta är ett så pass litet antal lektioner bedömde vi att det inte skulle påverka vår undersökning nämnvärt. Antalet lärare (10 totalt) vi intervjuat är anpassat efter den tid vi haft att tillgå till undersökningen. Under alla intervjuer har diktafon använts och intervjuerna finns transkriberade.

Intervjuerna har bestått av 14 huvudfrågor varav tolv stycken även haft underfrågor och följdfrågor där vi bett om exempel (se bilaga 1). Vi har i den mån det går försökt hålla oss till korta och lättförståeliga frågor fria från akademisk jargong och förhörstendenser. Vi har försökt hitta en balans mellan att ställa så öppna frågor som möjligt samtidigt som de skall vara så specifika att vi får svar på just det vi ville ha reda på. För att få ut så mycket som möjligt ur frågeundersökningen valde vi att ställa mer öppna frågor som inbjuder till att svara mer kvalitativt, varpå vi avgjorde att en enkätundersökning skulle innebära allt för stort arbete med att sammanställa och för hög kostnad om enkäterna skulle skickas ut i pappersform. Ett mindre antal personer med mer uttömmande frågor ansåg vi lämpa sig bättre för vår frågeställning. Varje intervju har tagit ca 12-20 minuter att genomföra. Samtliga intervjuobjekt har fått information om att intervjuerna har varit helt och hållet frivilliga och de har kunnat avbrytas under intervjuens gång om önskan funnits. Vi har valt att presentera resultaten i uppsatsen helt anonymt enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer (www.vr.se). Relevansen för denna uppsats ligger inte i vad personerna i fråga heter, utan vad de har för eventuell ämnesinriktning som lärare och förhållningssätt till praktisk/estetiska ämnen. Det har även genomförts en testintervju med en behörig lärare i teoretiska ämnen innan intervjuarbetet påbörjades. Detta gjordes för att undersöka huruvida frågorna fungerade för att ge svar på våra frågeställningar. Frågorna arbetades om något efter testintervjuens genomförande.

6.2. Kvantitativ undersökningsform

Enkäterna genomfördes under lektionstid för att få så hög svarsfrekvens som möjligt. En enkätundersökning är inte alltid en bra undersökningsform då det är lätt att glömma bort eller slänga enkätformuläret då det inte är en lika personlig undersökningsform som om man hade kontaktats för en samtalsintervju. Fördelar med en enkät är emellertid att den kan ske anonymt, vilket även denna har gjorts (Esaiasson et. al 2007: 262ff). Då vi framställde enkäten var vi inte helt klara med huruvida vi eventuellt skulle ha med något ålders- eller genusperspektiv och valde därför att ha med frågor om detta. Vi begränsade oss till att undersöka årskurs 6-9 då det är i dessa årskurser som eleverna får betyg. Troligtvis reflekterar eleverna i dessa årskurser mer över grundskolans olika ämnen då betyg och uppnådda mål har betydelse för behörighet till gymnasiet. Enkäten utfördes på den mindre landsbygdsskola i Trollhättans kommun där även flera av samtalsintervjuerna även ägde rum. Att vi valde att begränsa oss till att genomföra enkäterna på en skola beror dels på praktiska anledningar, tidsaspekten och att vi främst ser enkäten som ett komplement till övrig undersökning. Detta har även inneburit att vi undersökt en relativt homogen grupp där de flesta eleverna har svenska som modersmål. Detta är dock något vi tar hänsyn till i vårt resultat. Totalt har vi fått in 167 besvarade enkäter (se kapitel 7.2).

Enkäten bestod av sex frågor varav fyra av dem gick ut på att eleverna skulle lista de tre ämnen de tycker är roligast respektive tråkigast samt viktigast respektive minst viktiga. De övriga två frågorna var utformade som ja- och nej-frågor där vi även bad om motivering till varför de svarat som de gjort (se bilaga 3). Enkätformulärets utformning anpassades så att den skulle upplevas enkel för eleverna att besvara. Vi ville även att det skulle vara så enkelt som

möjligt för oss att sammanställa resultatet och samtidigt vara möjligt att få ut så mycket information som möjligt från den.

Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer bör även samtycke inhämtas från förälder eller vårdnadshavare om de som ingått i undersökningen är under 15 år och undersökningen har ett etiskt känsligt innehåll. I vårt fall har en bedömning om att undersökningen inte har känsligt innehåll eller karaktär gjorts, varpå inget samtycke hämtats. Däremot har vi valt att informera elevernas vårdnadshavare genom ett utskick via e-post ca en vecka innan enkätens genomförande med information om att enkäten skulle genomföras. De fick även information om att den var helt frivillig och att föräldrarna var välkomna att höra av sig om de hade frågor eller inte ville att deras elever skulle delta i enkätundersökningen. Ingen förälder hörde av sig och misstycnte att deras barn skulle delta i undersökningen. Vi har även genomfört en pilotundersökning där två olika varianter av testenkäter genomförts för att undersöka vilken utformning av enkätformuläret som varit den bäst lämpade för vår undersökning. Vi har då fått direkt feedback från eleverna vilken påverkat enkätens slutliga version. Eleverna som deltog i undersökningen visste inte heller i förväg när enkätundersökningen skulle ske. En svårighet med denna form av undersökning är att eleverna i regel inte läser samtliga ämnen varje termin. Ämnen inom SO (geografi, historia, religion och samhällskunskap) samt NO (biologi, fysik, kemi) läses ofta i block och inte löpande över hela terminen. Ämnen som bild, musik och hem- och konsumentkunskap läses ofta växlande under höst- respektive vårtermin. Vad gäller ämnet slöjd så är det sedan 1980 obligatoriskt att både pojkar och flickor skall läsa både textil- samt trä- och metallslöjd. Man får dock ett betyg i båda slöjdarterna och det räknas som ett enda slöjdamne (Hasselskog, 2010: 29f). Det vanligaste är ännu idag att slöjdundervisningen bedrivs i halvklass där ena halvan läser ena slöjdarten ena terminen, och den andra nästa termin. Detta kan ha betytt att de elever vi intervjuade inte läste alla ämnen vid tiden för enkätundersökningen, vilket kan ha påverkat resultatet då de kanske inte tänkte på, eller räknade med, de ämnen de för tillfället inte läser.

7. Resultat

Kommande avsnitt behandlar beskrivningar av intervjuernas, samt enkätundersökningens resultat. Vi har valt att förevisa resultaten var för sig för att förtydliga lärarnas respektive elevernas olika svar. Undersökningsmaterialet i form av intervjufrågor och fakta om de intervjuade personerna finns specificerat i bilaga 1 resp. 2. Enkätundersökningens utformning hittas under bilaga 3. Vi har valt att lägga störst fokus på intervjuerna. Enkätens viktigaste syfte var att förstärka alternativt försvaga lärarnas svar. Frågorna i enkätundersökningen har vi valt att sammanställa med hjälp av stapeldiagram.

7.1. Resultat av intervjuer

Flertalet av de intervjuade lärarna har åtskilliga års tillämpning av verkligheten i läraryrket vilket understödjer en bred förtrogenhet och erfarenhet av skolvärlden och samtliga dess verksamheter. Som tidigare nämnts valde vi att intervju sex teoretiska ämneslärare där fem av dessa undervisar i minst ett kärnämne och i flera fall två. Vi hade inte möjligheten att få intervju en matematiklärare men de lärare som har bidragit till resultatet är starkt knutna till svenska, engelska och SO vilket enligt oss medverkar till en relevant spegling av den teoretiska lärarkåren. Som motpol använde vi oss av två slöjdlärare samt två lärare i idrott och hälsa med främsta syfte att ta reda på om de upplevde en statuskillnad mellan ämnena. Vi valde lärare med stor åldersspridning för att ytterligare öka trovärdigheten i undersökningen. I följande sammanställning kommer lärarna benämnas med P1-P4 för de praktisk/estetiska lärarna och T1-T6 för de teoretiska lärarna. Vem som är vem framgår av bilaga 2.

Vid val av de olika citaten tog vi hänsyn till flera aspekter. I första hand valde vi ut de citat som var representativa för återkommande och gemensamma åsikter av de intervjuade lärarna. Citat som bekräftade vår tes kändes mycket relevanta, vi tog inte med några citat som motsatte sig tesen av den anledningen att inga åsikter från lärarna direkt gjorde det. Vi ville få stor spridning av citaten, det vill säga att alla de intervjuade lärarna var representerade i stort sett lika många gånger. Sist men inte minst ville vi att resultatredovisningen skulle vara så allomfattande som möjligt.

Vi startade våra intervjuer med allmänna fakta kring lärarnas ålder samt utbildnings- och nuvarande undervisningsstatus. Det visade sig att merparten av lärarna undervisade i det de var utbildade i. Därefter undrade vi om det fanns något av skolans sjutton ämnen de ansåg särskilt viktigt för elevernas utveckling. Här rådde en rörande enighet bland de teoretiska lärarna där fem av de tillfrågade nämnde ämnet svenska på ett eller annat sätt. Även om de ansåg att alla ämnen var viktiga landade de i att svenska är det ämnet som genomsyrar vår undervisning. T3 säger:

Svenska, därför det ligger till grund för all förståelse. Goda svenska kunskaper ger eleverna möjligheten till djupare begreppsförståelse inom alla andra ämnen (Intervju T3).

Som tillägg kan nämnas att en av de praktisk/estetiska lärarna också tyckte svenskan var viktigast. P3 menar att:

Svenska, det är grunden till all förståelse i de andra ämnena, även inom idrotten när vi arbetar med de teoretiska delarna (Intervju P3).

På nästkommande fråga om något av skolans ämnen var överflödigt fann vi att ingen av de intervjuade lärarna tyckte det fanns behov av att ta bort något ämne. Dock menade P4 att teknikämnet var överflödigt i den meningen att ämnet inte gavs tillräckligt med tid för att kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt. Enligt P4:

Tekniken är överflödig på så sätt att den ges för lite tid för att den ska bli meningsfull. I min mening. Det är ett meningsfullt ämne men med tanke på den lilla timplanen som finns så blir det enormt... Det får absolut inte den meningsfullheten som den skulle kunna ha (Intervju P4).

Detta citat indikerar att ett ämne behöver ha skälig tid för att kunna tillämpas och läras ut på ett meningsfullt sätt. Tidigare ingick teknik som en del i NO-ämnena och då hade lärarna större möjligheter att laborera med timplanen. I och med införande av Lgr11 klassas numera teknik som enskilt ämne (Skolverket, Lgr11).

Därtill var det ingen av de tillfrågade lärarna som ansåg att något ämnen fick för mycket tid eller utrymme i schemat. Däremot tyckte flera av dem att en del ämnen var dåligt prioriterade. Detta behandlades i både fråga 5 och 7. I fråga 5 sökte vi efter att lärarna skulle svara spontant i frågan sett över alla ämnen medan i fråga 7 undrade vi specificerat om praktisk/estetiska ämnena i allmänhet och slöjd och idrott i synnerhet. Det som framkom är att de praktisk/estetiska ämnen gärna fick tilldelas mera tid. T1 säger följande:

Nä, alltså för min del hade det inte gjort mig någonting om de hade fått ganska mycket mer tid liksom. Jag tror bara att det hade varit positivt. Men det blir väl ofta så att då får man rucka på något annat liksom, och det är väl

ingen som vill ge ifrån sig tid från sitt ämne direkt utan det är ju alltid så att man tycker att man har stressigt för att hinna med allt och så... (Intervju T1).

Utöver att i allmänna ordalag framhålla de praktisk/estetiska ämnena tycker flertalet av lärarna att framförallt idrott och hälsa skulle föras med mera tid. T2 säger:

Idrotten blir allt viktigare eftersom eleverna rör sig mindre på fritiden. De teoretiska delarna av ämnet borde ha egen tid i schemat. Låt de två idrottslektionerna som är schemalagda vara till fysisk aktivitet och inför utöver det en teoretisk timme (Intervju T2).

Vidare menar T3 att idrott och hälsa, alltså rörelse och fysisk aktivitet utvecklar teoretiska förmågor och att någon form av fysisk aktivitet bör finnas på elevernas schema varje dag. I denna åsikt får hon medhåll av flera andra lärare. P2, T4 och T5 tycker att någon form av vardagsmotion borde ingå i det vardagliga, det behöver inte vara så komplicerat, promenader, enkla lekar mm utan att byta om kan bidra till friskare och piggare ungdomar. T4 poängterar dessutom något mycket viktigt:

Vi behöver röra på oss mera, inte bara barnen, utan vi vuxna också (Intervju T4).

Utöver idrott och hälsa ansåg lärarna generellt att flera praktisk/estetiska ämnen får för lite tid och utrymme i schemat. Här varierade svaren bland lärarna men samtliga praktisk/estetiska ämnen dvs. musik, bild, slöjd, teknik och hem- och konsumentkunskap nämndes vid flertalet tillfällen. Dock inser de tillfrågade lärarna svårigheten med att utöka timplanen för dessa ämnen, och att det skulle innebära antingen en förlängning av skoldagen alternativt en förminskning i tid av andra ämnen. Detta är inte heller önskvärt. T3 påpekar att om man ska hårdra det så tilldelas även SO-ämnena väldigt lite tid, ca 200 minuter i veckan fördelat på fyra ämnen. Så även om det vore önskvärt med mera tid till praktisk/estetiska ämnen är det inte säkert att det är genomförbart menar både teoretiska och praktiska lärare. P2 menar att:

Det är svårt att se hur man skulle kunna utöka det. Då får man ju ta tid från något annat ämne. Mer tid till alla estetiska ämnen vore nog bra men då får vi förlänga skoldagen (Intervju P2).

I fråga sex riktade vi intresset mot slöjd samt idrott och hälsa. Med frågan "*Vad fyller slöjd resp. idrott och hälsa för funktion i skolan?*" hoppades vi få fler indikationer om ämnet är meningsfullt sett ur de teoretiska lärarnas perspektiv. Svaren var genomgående positiva, alla lärarna ansåg att dessa bägge ämnen spelade en viktig roll i elevernas utveckling. Nedan följer ett antal citat för att symbolisera detta. Av dessa kan vi utläsa att praktisk/estetiska ämnen i allmänhet och slöjd samt idrott och hälsa i synnerhet har en viktig funktion i den vardagliga skolan. De intervjuade lärarnas säger:

Slöjden fyller en funktion att rastlösa barn får möjlighet att synas i slöjden, att få växa och att få vara bra. Det är mycket, att få röra sig, det finns en hälsoaspekt, Det är viktigt att veta hur man skall äta bra och hur man sover... Det finns massor (Intervju P1).

Det fyller behovet att få arbeta med händerna. Samarbete främjas. Relatera teori med praktik. Många gånger förstår eleverna bättre när teorin får en mening. Många elever upplever slöjden mindre kravfull än de teoretiska ämnena (Intervju P2).

Teori och praktik hänger ihop. De får möjlighet att förstå teorierna. Det är bra för kreativiteten. Det är bra att eleverna får jobba med händerna. Elever som har svårt i teoretiska ämnen lyckas ofta bra och gillar slöjden. Massor men framförallt ska det bidra till att de vill aktivera sig på fritiden. Livslångt lärande, ge redskap för framtiden (Intervju P3).

Och sedan är det ju faktiskt så att... idag också framför allt kanske de senaste tio åren har ju friskvården exploderat. Och det är ju mera nästan, alltså det är en gigantisk arbetsmarknad för personer som är intresserade av den typen av arbete. Kostrådgivare, personlig tränare, gruppleadare, receptionen på ett gym... (Intervju P4).

Man får andas ut lite och man får göra något annat, ett avbrott från den där skolmässiga typiska vardagen (Intervju T1).

Motorisk utveckling, framförallt utvecklingen av finmotoriken. Det bidrar till att öka elevernas självkänsla genom glädjen att själva kunna skapa och tillverka saker. Ämnena är mer rörliga än de teoretiska. Det blir en sorts avkoppling även om lärande äger rum (Intervju T2).

Kunna göra saker för och i hemmet. De lär sig mäta olika materials hållbarhet. Det är praktiskt för framtiden. Det är att lära för livet i större utsträckning än de teoretiska ämnena som mer riktar sig åt att lära för att komma vidare i livet. Idrotten ska stimulera eleverna till att leva hälsosamt. Det ger ett livslångt lärande kring vardagsmotion. Det ska bidra till att motivera eleverna att prova olika aktiviteter. Det ger rutiner och redskap för att skapa en hälsosam livsstil (Intervju T3).

Som sagt praktik är viktigt för helhetsförståelsen. Exempelvis måttenheter, det upplevs av eleverna att förstå mycket enklare när de arbetar med det i hemkunskapen jämfört med bara siffror på ett papper i matten. Eleverna förstår inte alltid teoretiskt (Intervju T4).

Det är viktigt att elevers förmågor tillgodoses på olika sätt. Att de får visa sina styrkor på mer än ett sätt. Idrotten är viktig för att barn idag är så stillasittande på fritiden. Rörelse främjar inlärning generellt (Intervju T5).

Jag tycker och tror att vissa elever har större fallenhet för att, alltså och utveckla en kreativitet i de ämnena (Intervju T6).

Därefter ställer vi frågorna om något av de praktisk/estetiska ämnena är viktigare än de andra och vi efterfrågar om något av dessa ämnen är överflödigt. Vi har tidigare ställt frågan om något av skolans ämnen är flödigt så fråga 9 saknar relevans då lärarna inte tyckte något ämne saknade betydelse. Däremot tyckte de flesta av lärarna att idrott och hälsa var viktigast om de var tvungna att välja ett. T6 hade svårt att svara på denna fråga och slöjdlärarna dvs. P1 och P2 tyckte alla praktisk/estetiska ämnena var likvärdiga. Övriga tyckte som sagt att idrotten var viktigast. Kommentarer från P4 och T3 får sammanfatta detta:

I idrotten handlar det ju om ett livslångt lärande där vi kanske ska försöka förstå hur vi ska äta och träna för att man ska må bra, medans slöjd och sådant... på ett mera... på ett större sätt kanske är närmre kopplat till ens eget intresse på ett annat sätt (Intervju P4).

Ja, idrotten eftersom rörelse bidrar till bättre prestation inom det teoretiska samt att en frisk kropp och själ generellt fungerar bättre i alla sammanhang (Intervju T3).

Fråga 10 behandlar framförallt den praktisk/estetiska lärarrollen. Med andra ord efterfrågade vi om dessa lärare fick lika mycket utrymme i gemensamma diskussioner och möten samt att deras åsikter behandlas respektfullt. När vi frågade de praktiska lärarna fick vi svaret att de ansåg att de blev respektfullt bemötta i alla lägen och i de fall de hade åsikter fick de gehör för dessa. De känner sig alltså likvärdiga sina teoretiska kollegor. P3 påpekar också att idrotten får mycket utrymme i gemensamma diskussioner. Gällande de teoretiska lärarnas svar så uttryckte sig tre av dem på liknande sätt nämligen att det inte var ämnet som hamnade i skymundan i diskussionerna utan snarare personen. De menade att en del av de estetiska lärarna var tystlåtna och inte tog för sig men att detta inte nödvändigtvis hade med ämnet att göra utan var en fråga om personlighet. T4 svarade så här på frågan om slöjd och idrottslärarna fick lika mycket utrymme i gemensamma diskussioner:

Nej, men det är inte säkert det beror på ämnet utan kanske personernas karaktärer. Slöjdlärarna säger inte alltid så mycket. Kanske de pratar enskilt med rektorn om tankar och idéer och på så sätt får gehör för det, jag vet inte. Våra idrottslärare har vett på att ta för sig och tala när det finns behov för det. Men nog råder det någon sorts oskriven hierarki inom kollegiet, det sitter liksom i väggarna (Intervju T4).

T3 hade även en annan teori. En hel del praktisk/estetiska lärare har på grund av att de ofta är ettämnslärare svårt att fylla sin tjänst på en skola. En del jobbar på två eller fler skolor för att få ihop till en heltid. Detta nämner T3 som svar på frågan:

Ett annat problem är att ofta jobbar praktisk/estetiska lärare på fler skolor och deltar därför sällan på konferenserna. Då är det svårt att ta hänsyn till deras åsikter (Intervju T3).

Vi bad sedan lärarna ge exempel på om praktisk/estetiska ämnen någon hade fått lägre prioritet till förmån för något teoretiskt ämne. De flesta lärarna hade ett eller flera exempel på detta. Bland annat nämndes att både slöjd och idrott och hälsa hade mer tid tidigare. P1 säger att slöjden hade så mycket som 120 minuter i veckan för ett antal år sedan och att numera är det bara 80 minuter i veckan. Dessutom ges flera exempel på tillfällen då de teoretiska ämnena prioriteras för att en elev exempelvis ska nå kunskapskraven i de så kallade kärnämnen, dvs. svenska, engelska och matte. P4 anser att det sker:

Ja hela tiden, och det är ju ofta om man tittar på anpassade studiegångar för elever som har det svårt, så är det ganska ofta som det är ett praktisk/estetiskt ämne som försvinner till förmån för att eleven ska få extra tid i t.ex. svenska, engelska och matte, vilket på något vis också är förståeligt därför att svenska, engelska och matte är kärnämnen (Intervju P4).

Vidare ställde vi frågan om de upplevde att ämnena hade olika status i skolan. Merparten sa att så var det nog, de teoretiska ämnena har av tradition högre status och då framförallt kärnämnen. T5 menar att det nog borde jämnas ut sig lite nu när det krävs åtta respektive elva godkända betyg för att söka in till de olika gymnasieprogrammen. P1 tycker att nog går de teoretiska ämnena före och att slöjd anses vara lek, något de eventuellt kan ha sitt ursprung i föräldrars åsikter. P3 uttrycker sig på följande sätt:

Historiskt sett har ju alltid de teoretiska ämnena ansetts finare och de praktiska ämnena har haft lägre status. Numera tror jag idrotten har fått

högre status på grund av att forskningen har visat på positiva samband mellan motion och prestation i teoretiska ämnen (Intervju P3).

T3 anser att det finns en tendens hos ledningen att prioritera de teoretiska ämneslärarna i olika sammanhang. Till exempel vid allmänt arbete i en projektgrupp eller liknande. T3 och T4 anser bägge att en annan anledning till statuskillnaden mellan lärarna kan vara att teoretiska lärare är generellt mer intresserade av barn och ungdomar medan praktiska ämneslärare är mer intresserade av sitt ämne. Med andra ord, teoretiska lärare blir lärare för att de gillar barn och praktiska lärare blir lärare för att kunna försörja sig på det de gillar att göra. T6 upplever också att teoretiska ämnen värderas högre bland annat genom hans skola är mer noga gällande behörighet i dessa ämnen jämfört med i praktisk/estetiska ämnen. Han säger följande:

Om man räknar bildämnet, som är ett estetiskt ämne, och även musik på den skolan jag jobbar på nu så känns det inte som att det lika är viktigt att hitta att hitta t.ex. behöriga lärare att undervisa i de ämnena, som i de andra. För nu har vi inte någon behörig lärare i de ämnena, och det är flera ämnen där vi inte har behöriga lärare, det upplevs som ett större problem att vi inte har någon NO-lärare till exempel, än att vi inte har en musiklektör. Så där får man väl säga liksom att musikämnet inte ses som lika viktigt som de andra ämnena, inte heller bildämnet (Intervju T6).

Slutligen frågade vi om lärare upplevde att de fick respekt för sitt/sina ämnen och sin roll som lärare i dessa. Alla utom en tyckte sig alltid känna sig respektfullt behandlade och att deras ämne hade syfte och mening i skolan. Bara P3 avvek i detta avseende. Han säger:

Inte alltid, den gamla jargongen lever kvar, jag menar att ibland uttrycker sig andra lärare exempelvis ”den är väl bara att slänga in en boll” med andra ord är det inte så svårt att vara lärare i idrott och hälsa (Intervju P3).

Dock är P3 noga med att framhålla att detta rör sig om enstaka företeelser, generellt sätt har idrott och hälsa hög status både bland, lärare, elever och deras föräldrar. Som flertalet lärare uttryckt sig i sina intervjuer så spelar fysisk aktivitet allt större roll i skolan när eleverna blir mer och mer stillasittande på hemmaplan framför datorspel och liknande. Avslutningsvis kan vi konstatera att lärarna oavsett inriktning tycker att de blir bemötta med respekt och värdighet. Alla ämnen är viktiga vart och ett på sitt sätt men att det fortfarande råder en särställning gällande kärnämnen matte, svenska och engelska. På övriga synpunkter svarade P2 så här:

Kollegor och elever tycker mitt ämne är viktigt däremot är ämnet inte alls viktigt för föräldrarna. Där kan man ana att de tycker det är ett förströelseämne (Intervju P2).

Att elevernas föräldrar eventuellt har den inställningen kan möjligen bidra till att statuskillnaderna mellan skolans ämnen kvarstår men det kommer vi inte behandla närmare här.

7.2. Resultat av enkäten

I enkätundersökningen deltog 167 av högstadiets 196 elever i årskurserna 6-9 varav 80 flickor och 87 pojkar. Av de tillfrågade eleverna var det endast en elev som inte ville delta i undersökningen. Bortfallet av de övriga 28 eleverna är av normal karaktär det vill säga anmäld frånvaro till följd av sjukdomar eller liknande. Eftersom eleverna inte visste på förhand vilken dag enkäten skulle genomföras bidrog alltså inte detta till onormal frånvaro dagen i fråga. Eftersom genusperspektivet var irrelevant för vår undersökning har vi inte valt

att precisera detta närmare. Vi valde årskurs 6-9 på grund av deras ålder samt att det är i dessa årskurser eleverna erhåller betyg. Fördelningen mellan årskurserna var relativt jämn. I årskurs 6 medverkade 47 av 53 elever, i årskurs 7 ställde 33 av 43 upp, i årskurs 8 var 45 av 52 delaktiga och i årskurs 9 deltog 42 av 48 elever. Återigen kan vi konstatera att frånvaron i de olika klasserna kan anses som normala. Störst frånvaro hade årskurs sju vi undersökningstillfället men med resultatet i hand anser vi att det inte påverkat nämnvärt. I undersökningens sammanställning upptäckte vi att svaren skilde sig i vissa avseenden beroende på årskurs. Vi valde därför att presentera det här även om det inte är en del av det specifika syftet.

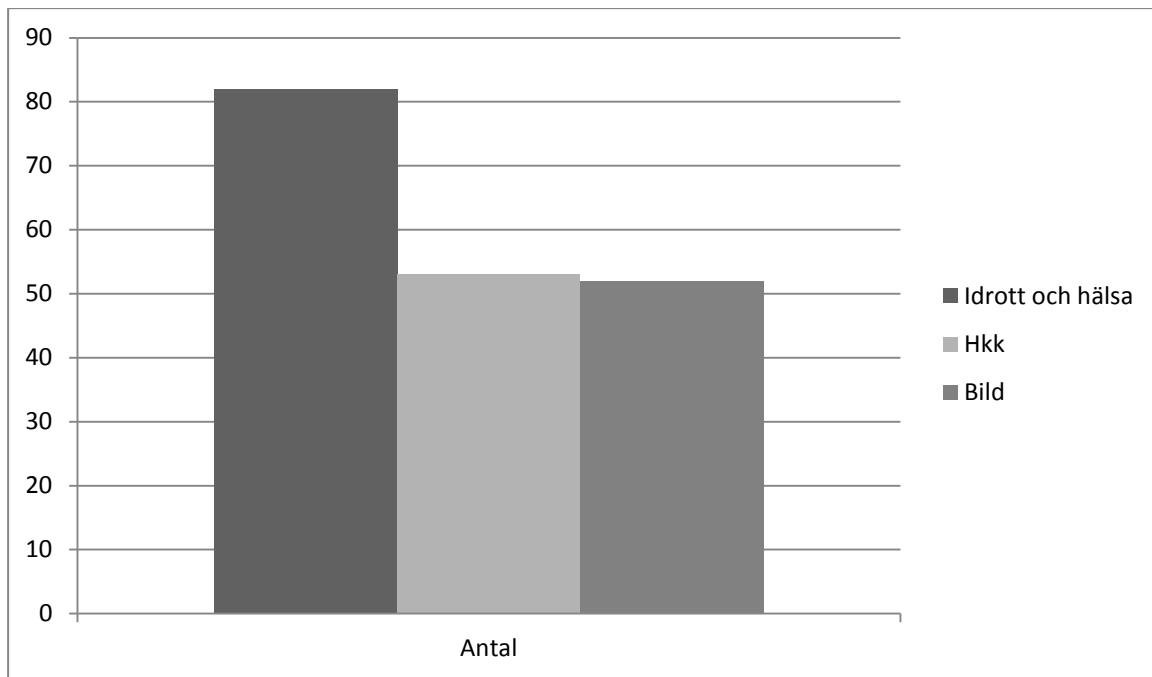
Nämnas bör också att på den undersökta skolan periodiseras vissa estetiska ämnen. Det vill säga att eleverna läser dessa ämnen mer koncentrerat under en termin och inte alls nästa. För tillfället har eleverna i årskurs 6 och 8 hemkunskap medan årskurs 7 och 9 har bild och musik. Detta ligger till grund för den knappa timplanen dessa ämnen har. Denna så kallade periodisering kan ha påverkat resultatet i viss mån gällande elevernas svar på frågan om ämnenas popularitet eftersom de oftast tänker på vad som är på schemat just nu och glömmer bort de ämnena som de för tillfället inte utövar.

Skolan har liksom många andra skolor fortfarande en uppdelning av slöjdämnet och följaktligen olika lärare i de olika momenten d.v.s. textil- respektive trä och metallslöjd. Eftersom slöjdämnet enligt nya läroplanen klassificeras som ett ämne har vi också utgått från detta. Gällande SO- och NO-ämnena så har skolan anammat de nya läroplanerna och undervisar dessa ämnen separat, om det inte förekommer något specifikt tema, men de undervisas i periodiserat för att eleverna ska få ett bättre sammanhang och färre ämnen att hålla i huvudet samtidigt. Vi väljer dock att ändå benämna dem i block eftersom eleverna av gammal vana gör det. Vidare består språkval av spanska, tyska och resurs engelska/svenska. Språkval engelska/svenska erhåller inga betyg utan fungerar som stöd åt dem som har svårt att nå målen i dessa ämnen på den ordinarie undervisningen.

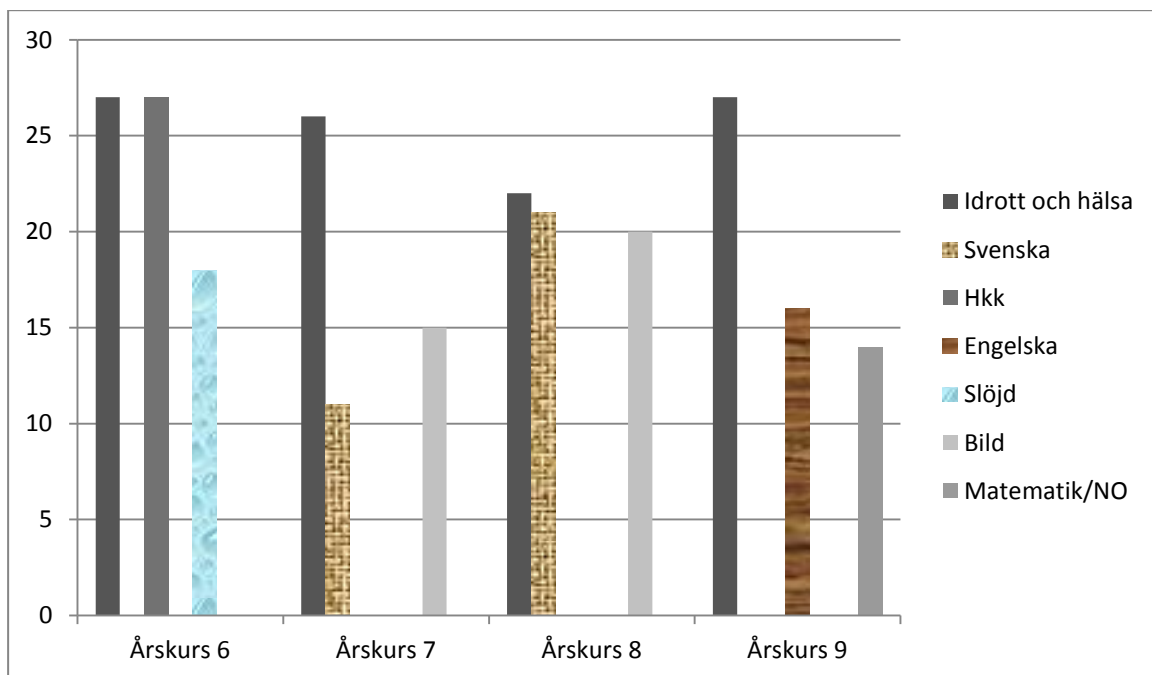
Enkäten bestod av sex frågor varav de två första var till för att ta reda på vilka ämnen som är mest populära respektive minst populära bland eleverna. Fråga 3 och fyra bestod i att precisera de viktigaste respektive minst viktiga ämnena i skolan. Givetvis utifrån elevernas perspektiv. I alla dessa frågor fick eleverna ange tre ämnen, d.v.s. de tre mest omtyckta, de tre minst omtyckta, de tre viktigaste samt de tre minst viktiga. Dessa fyra frågor tillsammans tjänade som funktion att förstärka alternativt stjälpas lärarnas åsikter. Vi utgick nämligen från att lärarnas åsikter om att det existerar kärnämnen (matte, svenska och engelska) skulle ge avspeglning i elevernas svar om vilka ämnen som var viktigast. Dessutom skulle de ämnen som ansågs roligast kunna stärka vår tes om att de praktisk/estetiska ämnena är roliga förströelseämnen utan vidare viktig funktion i elevernas läroprocesser.

De två slutliga frågorna tjänade som syfte att påvisa status och relevans inom slöjd samt idrott och hälsa. Alltså ville vi se om det fanns olikheter dessa två ämnen emellan. Vi förmodar att ämnet idrott och hälsa har på senare år fått högre status än andra praktiska och estetiska ämnen bland annat på grund av medial bevakning.

På fråga 1 fann vi att eleverna totalt sett gillar de praktisk/estetiska ämnena mest (se figur 1). Tittar vi på de olika årskurserna finner vi en del variationer. Dock står de praktisk/estetiska ämnena högt i kurs i alla årskurser utom år nio (se figur 2). Vad denna förändring beror på är svårt att avgöra. Det kan eventuellt bero på ålder, mognad och att eleverna i årskurs nio får andra intressen i och med det stundande gymnasievalet. Idrott och hälsa har en särställning vad det gäller popularitet, detta oberoende av årskurs.

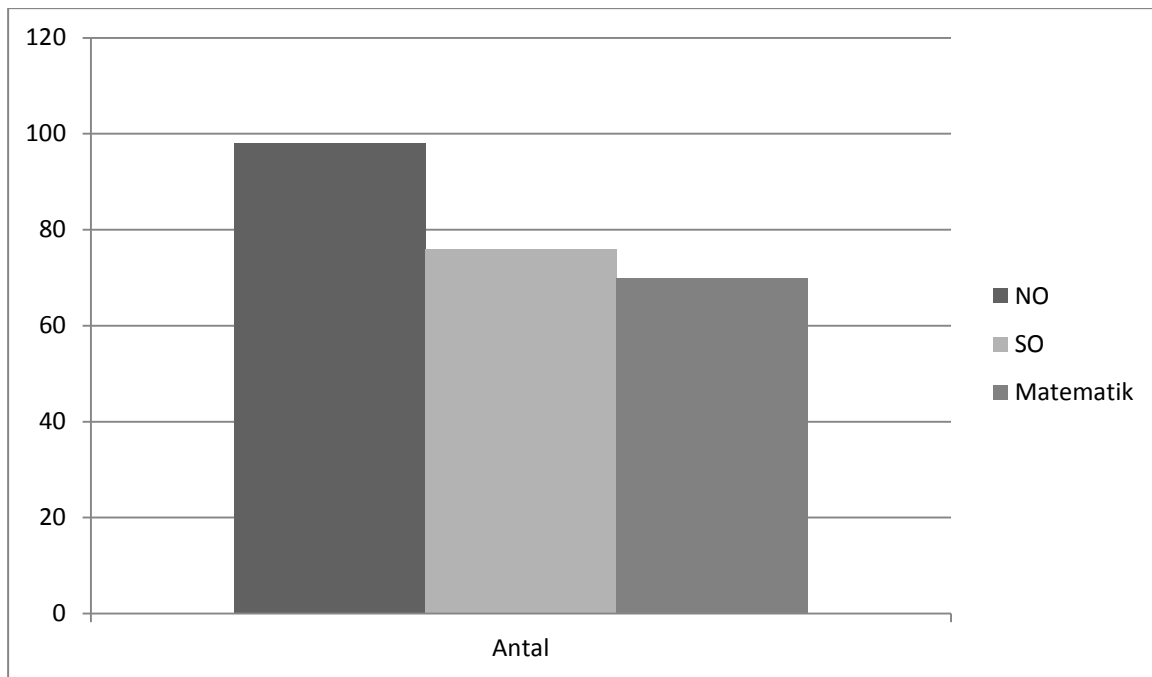

Figur 1. De tre populäraste ämnena sett över alla årskurser.

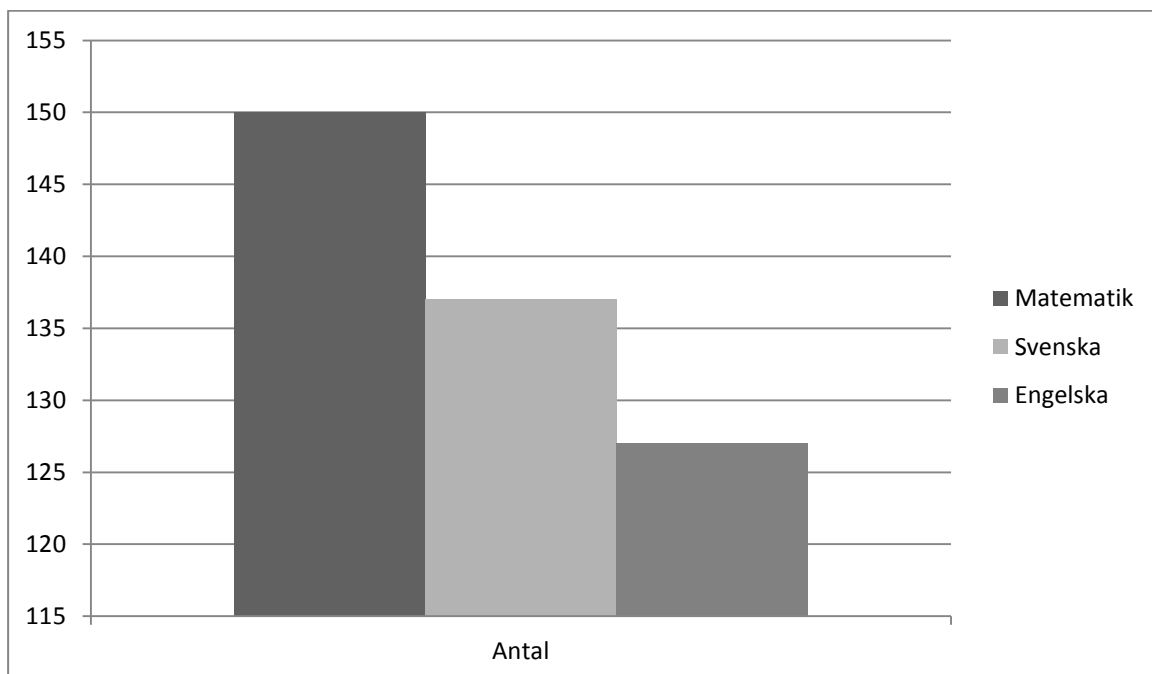
Figur 2. De tre populäraste ämnena i respektive årskurs baserat på antal.

På fråga 2 fann vi större enighet eleverna emellan. NO, SO och matematik är de minst omtyckta ämnena enligt eleverna totalt sett (se figur 3). Det stämmer även om vi ser till årskurs 6, 7 och 8 enskilt. Endast årskurs 9 avviker. Där är språkval det minst omtyckta ämnet, följt av NO med Svenska och SO på tredje plats.

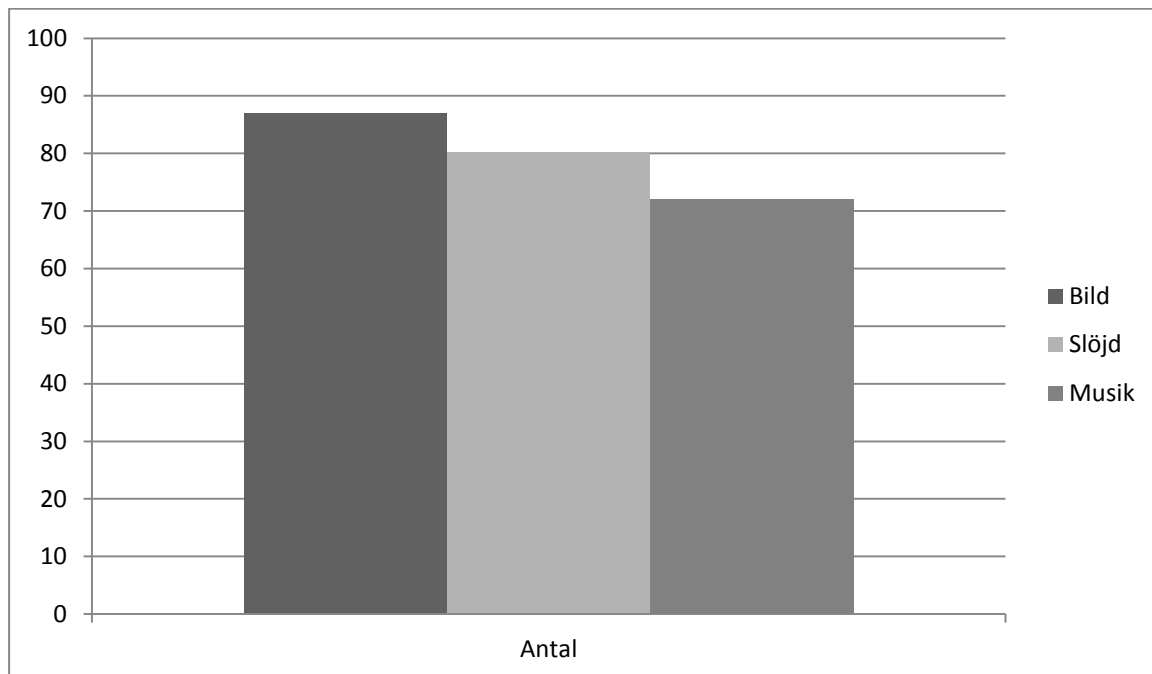
Figur 3. De tre minst populära ämnena sett över samtliga årskurser.

Fråga 3 behandlar frågan om vilket skolämne som är viktigast. Den här frågan har som syfte att kartlägga om de vuxnas prat om kärnämnen avspeglar sig i elevernas åsikter. Till de vuxna räknar vi lärare, skolläda och föräldrar. Här är eleverna rörande överens att matematik, svenska och engelska är viktigast. Se figur 4.

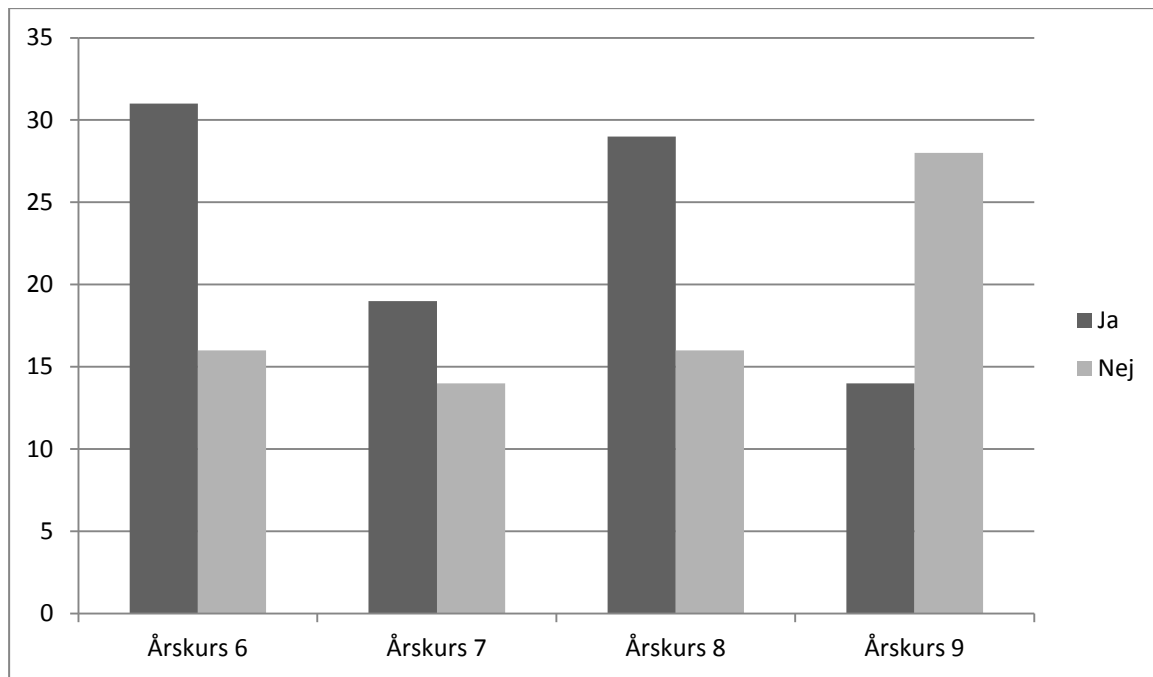
Figur 4. De tre viktigaste ämnena sett över samtliga årskurser.

I fråga 4 eftersökte vi elevernas åsikter kring de ämnen de ansåg minst viktiga. Även denna fråga är till för att se om de vuxnas inflytande har påverkat vad eleverna tycker. Även här var eleverna ganska eniga. De som avvek mest var årskurs 6 som ansåg att NO var minst viktigt, följt av språkval och SO. En möjlighet är att de förväxlar intresse med relevans alternativt så ser de ännu inte nyttan med dessa ämnen. I övriga klasser hamnade praktisk/estetiska ämnen i topp liksom om vi ser på undersökningen som helhet (se figur 5).

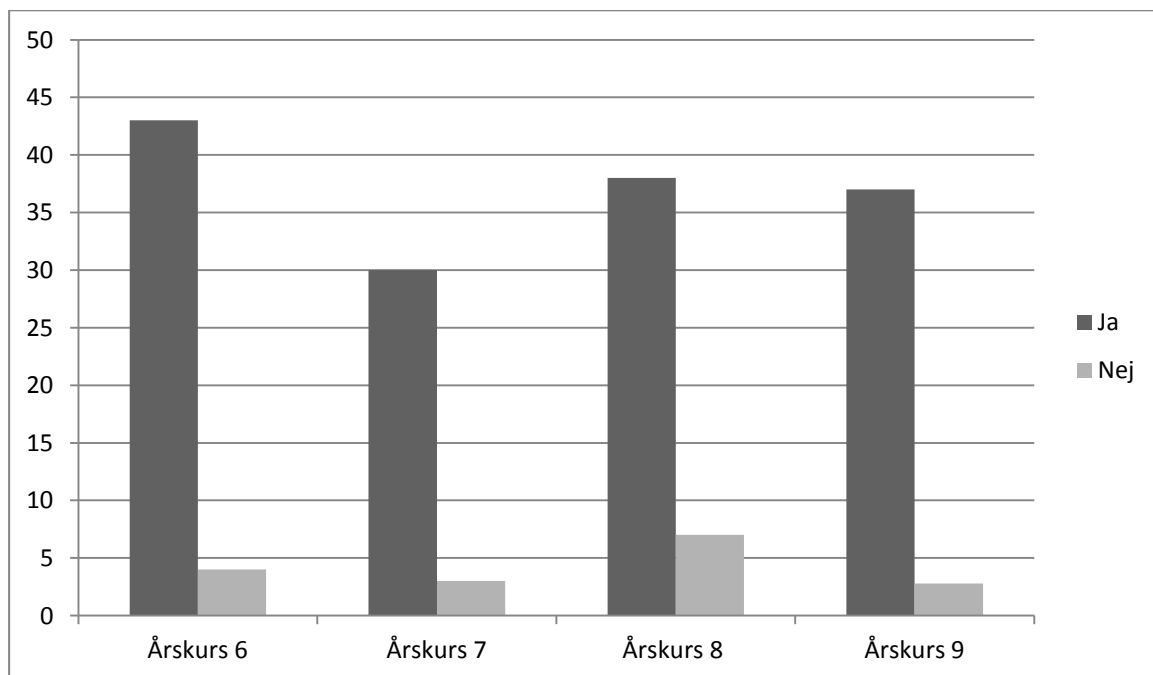
Figur 5. De tre minst viktiga ämnena sett över samtliga årskurser.

I fråga 5 och 6 eftersökte vi svar på frågan om det skiljer sig i status hänseende gällande slöjd respektive idrott och hälsa. Eftersom vi tror att idrott och hälsa numera har högre status än de andra praktisk/estetiska ämnena hoppades vi få bekräftelse på detta genom dessa två frågor. Vi bad eleverna svara på om de tros ha nytta av sina kunskaper av ämnet i framtiden. Det vi kan se utifrån resultatet är att eleverna anser att det har nytta av sina kunskaper i bägge ämnena men det råder större övertygelse om ämnet idrott och hälsas betydelse för framtiden. I slöjdämnet är förhållandet mellan ja- och nej-sägarna mer utjämnat. Gällande slöjden avviker årskurs 9 lite extra där dubbelt så många anser att slöjd är oviktigt för framtiden som de som tror sig kunna ha användning för sina kunskaper (se figur 6). Vad idrott och hälsa anbelangar råder det få tveksamheter kring ämnets framtida betydelse (se figur 7).

Figur 6. Ämnet slöjds nyttoaspekt för framtiden fördelat årskursvis.

Totalt sett trodde 93 elever att de skulle ha nytta av sina slöjdkunskaper d.v.s. ja-sägare att jämföra med 74 nej-sägare, alltså de som inte trodde sig ha någon nytta av sina kunskaper i ämnet.

Figur 7. Ämnets idrott och hälsas nyttoaspekt för framtiden fördelat årskursvis.

Totalt sett trodde 148 elever att de skulle ha nytta av sina kunskaper i idrott och hälsa d.v.s. ja-sägare att jämföra med 19 nej-sägare, alltså de som inte trodde sig ha någon nytta av sina kunskaper i ämnet.

På fråga 5 och 6 kunde eleverna välja att motivera varför de svarade som de gjorde. Här följer ett urval av deras motiveringar:

Om man vill bli snickare eller ha det som hobby.

Det är bra för hälsan.

Ifall man vill bli något inom idrott.

Man kan göra egna kläder.

Man lär sig vad som är bra och inte bra med träning.

För att må bra.

Jag kan laga trasiga kläder och hästtäckan.

Man lär sig om olika sporter som man kanske fastnar för.

Jag vill bli tatuering, då har jag nytta av bild och form och sådant jag lär mig i slöjden.

Jag kan laga saker, montera möbler som jag köper, bygga egna saker.

Bra att veta hur man håller sig frisk.

För att hålla vikten.

Till exempel kan hjärt- och lungräddning vara riktigt bra.

Jag har lärt mig om droger och hur det påverkar.

Nej, jag vill inte bli byggare i framtiden.

Jag har inte tänkt bli slöjdlärare.

Jag kommer inte sticka vantar.

Nej, det kommer finnas mer digitala verktyg.

Jag gillar inte att bygga och hålla på.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera följande:

Eleverna tycker generellt om praktisk/estetiska ämnen men tycker inte de är viktiga för framtida studier och yrkesval. Av alla teoretiska ämnen är matematik, svenska och engelska i särklass de viktigaste ämnena och idrott och hälsa är populärt i samtliga årskurser. Idrott och hälsa jämfört med slöjd tycks ha större meningsfullhet och eleverna verkar kunna se ämnets betydelse för framtida behov.

8. Analys

I den här analysen tar vi som utgångspunkt att först jämföra resultaten i elevenkäten med intervjupersonernas svar. Därefter tar vi avstamp i vald litteratur som förekommer i tidigare forskning och relaterar således till denna.

8.1. Komparerande analys av elevenkäter och intervjuer

Om vi utgår från enkätens första fråga som bestod i att för eleverna ange de tre ämnen de tyckte var roligast i skolan blev det tydligt att det är de praktisk/estetiska ämnena som är i topp. Allra populärast är idrott och hälsa. Vi kan tolka detta som att de fyller en viktig funktion för elevernas motivation samt deras behov att lära på olika sätt, framförallt genom möjligheten att skapa med händerna. Detta svar överensstämmer med intervjupersonernas åsikter om att dessa ämnen funktionalitet på flera områden. Kommentarer som ”fördjupa teoretiska kunskaper” (intervju T4), ”det är viktigt för det taktila lärandet” (intervju P2), ”teori och praktik hänger ihop” (intervju P3) dyker upp i det här sammanhanget vilket styrker lärarnas åsikter om att praktisk/estetiska ämnen är mer än bara trevligt tidsfördriv.

De tre ämnen som ansågs vara minst roliga besvarades av eleverna i fråga två. I topp hamnade NO, SO och Matematik. Huruvida detta kan kopplas till vår undersökning om status inom teoretiska kontra praktiska ämnen är lite svårt att avgöra, men framför allt kan detta tolkas som om dessa ämnen skulle ha låg status bland eleverna. Dock anser eleverna att matematik tillhör de viktigaste, så i fallet matematik har det ämnet stor betydelse även om det anses tråkigt bland eleverna. Lärarna listar inte heller varken NO- eller SO-ämnena som extra viktiga utan nöjer sig med att säga att alla ämnen fyller essentiella ändamål.

Vidare känner vi att kärnan i vår elevenkät ligger i fråga 3 som tar upp vilka ämnen som eleverna anser är viktigast. Här var ju tanken att komma åt om allt fokus på kärnämnena avspeglar sig i elevernas åsikter. Här blir det mycket tydligt, det råder inga tveksamheter att de tre viktigaste ämnena är matematik, svenska och engelska. Frågan är bara vad som påverkat eleverna att tycka så. Förklaringen kan ligga i att de tidigt får veta att utan betyg i dessa ämnen kan du inte söka till gymnasiet. En annan förklaring kan vara att de har överlägset mest tid i dessa ämnen sett ur ett helhetsperspektiv, det vill säga i hela deras grundskoletid. Oavsett vad som ligger till grund för denna av eleverna tydliga gemensamma åsikt är dock att den delas med lärarna. Flertalet av lärarna angav svenska som det viktigaste ämnet när de skulle nämna ett. Dessutom fann vi bland intervju svaren många kommentarer kring kärnämnena och dess betydelse för elevernas framtida utveckling.

Minst viktigt var enligt eleverna bild, slöjd och musik. Eleverna tycker att praktisk/estetiska ämnen är roliga men de anser inte att de är viktiga, detta trots att samtliga intervjuade lärare ansåg motsatsen. Vad är det då som gör att eleverna inte tycker att det är viktigt? Vi känner att vi här delvis får svar på statusfrågan. Om ett ämne inte anses viktigt får det låg status. Troligtvis beror elevernas inställning på flera faktorer. En trolig faktor kan vara hemmet och föräldrarnas inflytande. P2 som undervisar i slöjd nämnde i sin intervju att hon upplever att föräldrarna inte alls anser att hennes ämne är viktigt. Detta blev också tydligt i och med de undersökta elevernas ämnessamtal, som omnämns i kapitel 2, som hölls för några veckor sedan på en av de i undersökningen representerade skolorna där teoretiska lärare fick massor med önskemål om samtal samtidigt som de praktiska lärarna bara fick ett fåtal eller inga alls.

De två slutliga frågorna av enkäten avsåg undersöka om det förelåg någon skillnad i status mellan de olika praktisk/estetiska ämnena. Denna typ av frågor hade vi även i intervjuerna om dock formulerat på ett annat sätt. När vi ställde frågan till lärarna om något av de praktisk/estetiska ämnena var viktigare än de andra svarade sju av de tio tillfrågade att idrotten var viktigast. Elevernas frågor var lite annorlunda formulerade där de ombads svara på om de trodde sig ha nytta av sina kunskaper i slöjd respektive idrott och hälsa i framtiden. De flesta ansåg att de skulle ha nytta av bägge ämnenas innehåll men det var betydligt fler som ansåg att idrott och hälsa var viktigt för dem i framtiden än slöjden (se figurer 6 och 7). Extra intressant är att eleverna i årskurs 9 inte alls ansåg sig kunna ha nytta av sina

slöjddkunskaper i framtiden. Detta tyder på att både elever och lärare anser att ämnet idrott och hälsa är viktigast bland de praktisk/estetiska ämnena och således har högre status än de andra ämnena. Denna inställning till ämnet idrott och hälsa kan förmodligen kopplas till de senaste årens forskning om fysisk aktivitet och dess koppling till ökad prestationsförmåga och bättre hälsa.

Utgår vi från elevenkäten och de intervjuade lärarna så tyder det på att vi har en statusskillnad bland skolans ämnen där svenska, engelska och matematik ligger i topp. Dock har idrott och hälsa en särställning bland de praktisk/estetiska ämnena.

8.2. Analys utifrån tidigare forskning

Resultaten av vår enkätundersökning visar att eleverna generellt tycker om praktiska/estetiska ämnen, och idrott och hälsa i synnerhet. Dock finns det ingen koppling mellan de ämnen eleverna tycker är roliga med vilka de tycker är viktiga för deras framtid och lärande. Precis som i vår undersökning visar det sig att eleverna skattar idrott och hälsa högst. På andra och tredje plats kommer dock NO och matematik i Carlsson och Jönssons (2008) undersökning, ämnen som eleverna i vår enkätundersökning har redovisat bland de minst intressanta. I våra undersökningar är det istället hem- och konsumentkunskap och bild som eleverna tycker är roligast efter idrott och hälsa.

Jämför man resultaten med NU-03 finner man ännu en skillnad, idrott och hälsa, estetiska ämnen och engelska är de ämnen eleverna föredrar i denna nationella utvärdering av grundskolan från 2003. Lärarna vittnar även om att de upplever sig ha flest motiverade elever i ämnena idrott och hälsa, slöjd, musik, hem- och konsumentkunskap sam engelska. Av detta kan man konstatera att ämnet idrott och hälsa intar en särställning som det ämnet eleverna uppskattar mest. I övrigt skiljer det sig mer vad gäller de ämnen eleverna tycker är intressantast. Att idrott och hälsa intar en särställning förvånar oss dock inte nämnvärt då idrott och hälsa, både som skolämne och samhällsfenomen, är på framfart i landet (Kougioumtzis, Patriksson & Stråhlman, 2011).

Att det skiljer sig så pass mellan vilka ämnen eleverna föredrar i övrigt kan bero på flera orsaker. De tre undersökningarna är gjorda inom ett spann av nio år (2003, 2008 och 2012), vilket kan vara en påverkande faktor då även skolan påverkas av trender och strömningar i samhället. En viss regional skillnad kan även vara närvarande då Carlsson och Jönssons (2008) undersökning genomförts i Göteborg, strax utanför Göteborg och i en liten ort i Småland, medan vår enkätundersökning utförts enbart på en skola i Trollhättans kommun. Dock finner inte Carlsson och Jönsson någon distinkt skillnad i de svar eleverna ger i sin undersökning vid sina tre regionalt skilda skolor, vilket skulle kunna vara en indikation på att den rumsliga skillnaden mellan vad eleverna tycker är intressant och roligt är obetydlig. NU-03 är en nationell undersökning och ska därför vara rikstäckande, och ingen regional skillnad redovisas i denna. Istället kan andra aspekter såsom vilken lärare man har i de olika ämnena, vilken lokal man har att tillgå samt hur ämnet ligger i schemat vara möjliga i vad som kan påverka hur eleverna upplever ämnet (Skolverket; NU-03; Carlsson & Jönsson, 2008).

Vad gäller vilka ämnen eleverna upplever som viktigast för deras lärande och utveckling stämmer resultaten väl överens i alla tre undersökningar. Resultaten visar klart och tydligt att eleverna är av åsikten att svenska, matematik och engelska är skolans tre viktigaste ämnen. Detta stämmer även överens med vad elevernas föräldrar anser vara viktigast för elevernas utveckling och lärande. I grundskolan har man börjat arbeta efter den nya läroplanen Lgr11, en läroplan där ordet "kärnämne" inte förekommer en enda gång i skrift. Det är dock ett krav att man ska ha godkända betyg i svenska, engelska och matematik och minst fem resp. nio

ämnen till för att vara behörig till yrkesförberedande resp. högskoleförberedande program. Vi förutsätter att skolorna kommunicerar detta till eleverna, och att detta är den största orsaken till att de tycker att just dessa tre ämnen är de viktigaste i skolan. Att det är en så stor skillnad i timfördelningen mellan ämnena är också en trolig orsak till dessa tre ämnens särställning bland grundskolans viktigaste ämnen (Skolverket; NU-03; Carlsson & Jönsson, 2008; Utbildningsinfo.se).

Det resultat Nilsson kommer fram till i sitt examensarbete från 2010 är även något vi ser tendenser av i resultatet av våra intervjuer. Nilsson har i en enkätundersökning bland 14 yrkesverksamma idrottslärare fått resultatet att det är främst i ämnena svenska, matematik och engelska det finns stöd att tillgå. Flera lärare i vår intervjuundersökning vittnar om att stödåtgärder inom de praktiska ämnena är väldigt ovanligt av olika orsaker. Bland annat handlar det om tillgång på lokaler, men det mest påfallande är att när det krävs stödåtgärder i ett teoretiskt ämne, framför allt när det gäller svenska, engelska och matematik, är det ett praktisk/estetiskt ämne som får ge vika, även fast det kanske skulle behövas stödåtgärder där med. Intervjuobjekt P4 får med sitt citat symbolisera detta:

Ja hela tiden, och det är ju ofta om man tittar på anpassade studiegångar för elever som har det svårt, så är det ganska ofta som det är ett praktisk/estetiskt ämne som försvinner till förmån för att eleven ska få extra tid i t.ex. svenska, engelska och matte, vilket på något vis också är förståeligt därför att svenska, engelska och matte är kärnämnen (Intervju P4).

I Bylanders examensarbete från 2011 presenterar författaren ett resultat av en intervjuundersökning bland elever i årskurs 9 vid en skola i södra Sverige att eleverna inte ser de praktiska/estetiska ämnena som direkt motivationshöjande, men däremot indirekt då de har möjlighet att lyckas i dessa ämnen på ett annat sätt än i teoretiska. Musikpedagogen Lindgren menar även att då man i skolans värld delar in eleverna i "normala" resp. "icke normala" där de normala är de som lyckas väl i de teoretiska ämnena och eventuellt mindre bra i de praktisk/estetiska. Konstnärssjälar som har svårigheter socialt och lyckas mindre bra teoretiskt kan ha lättare i de praktisk/estetiska ämnena är de "icke normala". Därför är det extra viktigt att estetiska ämnen finns i skolan där de "icke normala" eleverna kan få ha roligt och har möjlighet att växa som människor, vilket även kan leda till en större möjlighet att klara av den teoretiska skolan (Lindgren, 2006, Bylander, 2011). Detta stämmer väl överens med vad flera lärare sagt i våra intervjuer som exempelvis:

Slöjden fyller en funktion att rastlösa barn får möjlighet att synas i slöjden, att få växa och att få vara bra (Intervju P1).

Man får andas ut lite och man får göra något annat, ett avbrott från den där skolmässiga typiska vardagen (Intervju T1).

Det är viktigt att elevers förmågor tillgodoses på olika sätt. Att de får visa sina styrkor på mer än ett sätt (Intervju T5).

Teori och praktik hänger ihop. De får möjlighet att förstå teorierna. Det är bra för kreativiteten. Det är bra att eleverna får jobba med händerna. Elever som har svårt i teoretiska ämnen lyckas ofta bra och gillar slöjden (Intervju P3).

Elevernas svar i vår enkätundersökning visar dock inga tendenser att de ser praktisk/estetiska ämnen som någon motivationshöjande paus i skolvardagen, utan deras svar fokuserar mer på om de ser en nytta med de praktiska ämnena idrott och hälsa och slöjd, och om de har något personligt intresse för dem. Främst är det ämnet slöjd eleverna inte ser som nyttigt eller värdefullt för framtiden, framför allt i de högre åldrarna: Detta motiverar de med kommentarer som ”Jag gillar inte att bygga och hålla på”, ”Jag har inte tänkt bli slöjdlärare” och ”Jag kommer inte sticka vantar”.

En fråga om smak och habitus

Enligt Pierre Bourdieus habitusbegrepp är alla våra tankar och begrepp en produkt av våra minnen och erfarenheter, ända sedan våra tidigare levnadsår. Vårt habitus är de dispositioner och preferenser som tas för givet och sitter i ryggmärgen. Habitus en känsla av vad som är det passande, det rätta och vad som är rimligt samt vilka val vi gör i livet (Larsson, 2008: 31ff; Engström, 2010: 41ff). Appliceras man detta på skolan kan det konstateras att eleverna redan från första klass fått erfara att svenska och matematik har en speciell position bland det man lär sig i skolan. Både skolans byråkrati och uppbyggnad och lärare kommunicerar att fokus ligger på att man ska lära sig läsa och skriva och räkna och det är dessa två skolämnen som har flest timmar i timplanen genomgående över hela grundskolan. I årskurs 2 tillkommer i regel engelska som skolämne som varvas tillsammans med ämnen som historia, geografi, naturkunskap och religion under skolveckorna. Ämnen som slöjd och hem- och konsumentkunskap införs i regel i schemat först senare under år 3-6. Eleverna läser helt enkelt flest timmar svenska och matematik, och även mycket engelska, i skolan och får då en känsla av att dessa tre ämnen har en extra viktig funktion i deras lärande. Lärarna är även de fostrade i en skola där dessa tre ämnen fått majoriteten av lektionstimmar, och de arbetar nu mitt i en organisation där de ser prov på detta dagligen i och med fördelningen av timmarna. Därför är de teoretiska ämnena och de tidigare kärnämnenas höga status en del av elevernas habitus. Att vårt resultat av enkätundersökningen och vad lärarna har svarat i intervjuerna stämmer så väl överens med de resultat som visas i Carlsson och Jönssons examensarbete samt i NU-03 kan ses som ett tydligt exempel på klasshabitus. Elever (och lärare) har liknande erfarenheter och upplever likartade saker och värderar alltså skolans olika ämnen på liknande eller samma sätt utifrån vilken socioekonomisk bakgrund de har.

Dock kan det ses som förvånande att ämnet idrott och hälsa inte ses som lika viktigt som svenska, matematik och engelska eftersom det i realiteten fått fler timmar än ämnet engelska tilldelat sig, med sina 500 timmar jämfört med 480 timmar (Skolverket.se). Tänkbara anledningar till detta kan vara det faktum att det främst ses som ett praktiskt ämne och i regel inte innehåller nämnvärt många teoretiska prov eller att krav på godkänt betyg i specifikt idrott inte krävs för att bli antagen till de flesta gymnasieprogrammen. Utifrån de svar vi fått på vår enkätundersökning sluter vi oss dock till att eleverna är väl medvetna om vikten av ämnet idrott och hälsa för deras livskvalitet med citat som: ”Det är bra för hälsan”, ”Bra att veta hur man håller sig frisk” och ”För att hålla vikten”. Tillsammans med det faktum att idrott och hälsa idag är en gigantisk arbetsmarknad med den nu rådande friskvårds- och gymkulturen, och det stora fokus som läggs på elitidrotten både nationellt och internationellt i media idag, kan det ses som förvånande att eleverna inte skattar vikten av skolämnet idrott och hälsa större. Som Larsson (2008) konstaterat tilltalas sociokulturellt högre stående grupper mer av idrottande i förening än lägre stående. I vår enkätundersökning har vi riktat oss mot elever vid en mindre landbygdsskola med få elever med invandrarbakgrund. Man kan anta att dessa är aktiva inom föreningsidrotten på fritiden i större utsträckning än vad eleverna vid en skola i Göteborg, med större andel invandrarelever, är. Att eleverna skattar ämnet idrott och hälsa högre än något annat skolämne i grundskolan som ett roligt ämne vid denna skola,

kan ses som ett direkt resultat av detta. Det finns ett direkt samband mellan dessa elevers habitus och deras smak för idrott. Hade vi undersökt en Göteborgsskola istället, i ett invandrartätt område, hade kanske resultatet varit helt annorlunda. Dock har vi inte haft något fokus på etnicitet i vår undersökning och har därför inte tagit särskild hänsyn till skolans kontext. Skolan har istället valts utifrån tillgång.

När det gäller det eller de ämnen i skolan som anses roligast eller intressantast kan det förklaras utifrån Bourdieus resonemang kring smak. Vad man äter, väljer för kläder eller fritidsaktiviteter och vilken musik vi lyssnar på väljs utifrån vad som är passande i sammanhanget. Smakerna uppstår mellan utbudet på marknaden och den efterfrågan som finns. Eleverna kategoriseras utifrån den smak de har och intar en social position. Att man utifrån vilken smak man har också symboliserar vem man är som person är viktigt inom ungdomskulturen. Vilket skolämne man gillar och tycker är intressant är att visa vilken smak man har. Är man sportig och uppvisar engagemang och goda resultat och kanske även idrottar på fritiden har man en särskild smak och intar då en social position med hjälp av sin livsstil. Har man istället musik som stort intresse, går på kulturskola och ägnar sig åt ensemblespel har man en annan smak.

Eftersom olika livsstilar värderas olika i olika sammanhang kan det påverka vilka ämnen man ”väljer” att se som mest intressanta. Är det exempelvis en skola med idrottsprofil och som har mycket fokus på friluftsliv och hälsa kan man sluta sig till att ämnet idrott som smak och livsstil värderas högre än exempelvis slöjd. Detta är något som kan ha påverkat resultaten av vår undersökning, dock har ingen nämnvärd profilering åt endera ämnet framkommit under de intervjuer med lärare som genomförts. Dock tycker vi oss kunna se en fokusering kring idrott och hälsa i stort i vårt samhälle idag, vilket även kan påverka. Smak är dock ett instrument av livsstil och olika livsstilar är i sin tur ett resultat av habitus som alltså bygger på våra samlade erfarenheter och minnen. Samhället i stort, den skolpolitik som förs, föräldrars intresse och smak samt de faktiska erfarenheter eleverna har från skolan är i synnerhet aspekter som påverkar vad eleverna tycker är viktigt och intressant i skolan och således också den status skolämnena får.

9. Diskussion & slutsatser

Så här i slutskedet av denna uppsats kan konstateras att någon form av statusskillnad råder bland skolans ämnen. Svenska, engelska och matematik anses viktigast av såväl lärare som elever. Anledningen till detta är att de räknas som kärnämnen och att det krävs betyg i dessa för att kunna komma in på ett gymnasieprogram. Förvisso krävs fler betyg än så, men det krävs lite olika av de andra ämnena beroende på programval. Trots att dessa tre ämnen anses viktigast poängterar samtliga intervjuade lärare att alla skolans ämnen är lika viktiga och fyller olika funktioner. Vad är det då som trots allt tycks påverka statusskillnaderna bland skolämnena? Som framkommit i artikeln av Kougioumtzis, Patriksson och Stråhlman är idrottslärare ett lågstatusarbete på många platser i världen, Sverige och Norge undantaget. Trots att idrott i sig har en hög status i samhället. Man kan då även anta att ämnet inte har den högsta statusen som viktigaste skolämne bland andra ämnen. Författarna tror att det kan vara skolledning, andra ämnens lärare och föräldrar som tillskriver denna yrkeskår en lägre status. Kan man då tänka sig att skolledningar, andra lärare och föräldrar ser lärare i ämnena slöjd, bild, musik, hem- och konsumentkunskap samt teknik som lågstatusyrken? Skulle detta också kunna vara en del i förklaringen till att dessa ämnen har en viss lågstatusstämpel? En av slöjdlärarna i vår undersökning, P2, påtalar detta då hon tycker sig ana att föräldrarna ser just slöjd som ett förströelseämne. Det kanske inte är så förvånande att praktisk/estetiska ämnen

har lägre status med tanke på att dessa ämnen har få timmar i timplanen, samt att det inte heller krävs godkänt i dessa ämnen för att få behörighet till de flesta högskoleförberedande gymnasieprogrammen. Kan detta möjligen kopplas till vårt historiska arv? I gångna tider har teoretiska ämnen ansetts som något fint. Kan man skönja kopplingar mellan hantverk och hushållssysslor som göromål för arbetarklassen? Känner föräldrar idag att det fortfarande är fint att vara akademiker? Dock menar vi som blivande lärare i slöjd samt idrott och hälsa att vi har ett viktigt uppdrag för att höja ämnenas status så att de inte ska ses som förströelse- eller övningsämnen. Alla ämnen fyller sin viktiga funktion i skolan och även om teoretiska ämnen i allmänhet, och de tidigare kärnämnen i synnerhet, säkerligen alltid kommer inta en särställning bland skolans ämnen, behöver praktisk/estetiska ämnenas status höjas. Dels för elevernas motivations skull, dels för ämnenas överlevnads skull. Vi får inte heller glömma att alla praktiska och estetiska ämnen också är teoretiska och fyller även där en viktig funktion för elevernas utveckling och lärande.

Vi tycker oss se ett tydligt resultat i våra undersökningar, och kan därför sluta oss till att metoden fungerade väl. Dock är detta inte en undersökning som inte kan klassas som allmängiltig över hela landet. Att våra resultat stämmer väl överens med både NU-03 och Carlsson och Jönssons undersökning som delvis utspelar sig i Småland är dock en indikation på att liknande resultat skulle gå att finna på andra delar av landet i likvärdiga undersökningar. Det går dock inte att förutsätta att resultatet skulle bli exakt detsamma om en likadan enkätundersökning hade gjorts i exempelvis Norra Sverige där man idrottar mer eller i en region där hantverk är viktigt, som t.ex. i glasriket i Småland. Denna undersökning har endast genomförts i Västra Götalandsregionen och reliabiliteten för denna region bör vara god, men troligtvis mindre god någon annanstans. Detsamma gäller för intervjuerna. De tio lärare vi tillfrågat är relativt eniga i sina svar utan att någon åsikt utmärker sig specifikt. Dessa lärare undervisar dock vid större och mindre skolor i en och samma region, vilket gör att de ha torde ha mer eller mindre liknande i sitt undervisande. Både slöjd- och idrottsundervisningen kan se väldigt annorlunda ut vid en liten byskola i norra Sverige med ett mycket mindre antal elever. Kanske hade lärarna vid en sådan skola haft helt andra åsikter angående praktiska och teoretiska ämnen än vad de lärare som ingår i denna undersökning har. Validiteten i intervjuundersökningen bör således vara god vad gäller Västra Götaland, men mindre god om man skall se till Sverige i stort. Vid en liknande undersökning med större förutsättningar hade det varit intressant att undersöka olika delar av landet, både kvalitativt och kvantitativt.

Så åter till frågeställningarna:

Finns det någon skillnad i status mellan praktisk/estetiska och teoretiska ämnen i grundskolan?

Ja, det finns en statusskillnad mellan teoretiska och praktisk/estetiska ämnen. Som tidigare nämnts står det ingenstans rakt ut i läroplanen att något ämne är viktigare än de andra, men på grund av timmarnas fördelning och vissa teoretiska ämnens särställning när det gäller behörighet för gymnasiet så kan man utläsa att teoretiska ämnen har en högre status i allmänhet, och svenska, engelska och matematik har det i synnerhet. Ingen av de intervjuade lärarna svarade att något skolämne i grundskolan är direkt överflödigt, men däremot svarade sex av tio lärare att svenskan har en särställning som det viktigaste ämnet. I första hand är det de teoretiskt utbildade lärarna som framhåller svenska som extra viktigt, och det är de lärare som är behöriga i ett praktisk/estetiskt ämne som gärna vill tillskriva alla skolämnena samma vikt. Att eleverna anser att flera teoretiska skolämnena, och då framför allt svenska, engelska

och matematik, är extra viktiga för deras utveckling och lärande blir även tydligt i resultatet av enkätundersökningen. Detta styrker också vår tes om att det finns en statuskillnad mellan teoretiska och praktisk/estetiska ämnen. Statusbegreppet, som står för socialt anseende, rang och prestige är synligt i resultaten av vår undersökning i och med att både lärare och elever skattar teoretiska ämnen högre än praktisk/estetiska, även om framför allt lärarna påpekar vikten av även den sistnämnda kategorin skolämnen i grundskolan.

Vilken status har de praktiska/estetiska ämnena i grundskolan enligt lärare och elever?

Vilken status har slöjd respektive idrott och hälsa i grundskolan enligt lärare och elever?

Som vi kan utläsa ovan har praktisk/estetiska ämnen lägre status än teoretiska i grundskolan enligt vår undersökning. Varken de teoretiska lärarna eller eleverna anser ämnena lika viktiga som teoretiska ämnen i allmänhet, och de tidigare benämnda kärnämnen i synnerhet. Enligt vad vår undersökning visar är det dock tydligt att lärarna ser en allmännytta med praktisk/estetiska ämnen. Det blir tydligt i kommentarer som: ”Det fyller behovet att få arbeta med händerna”, ”Det är bra för kreativiteten” och ”Det bidrar till att öka elevernas självkänsla genom glädjen att själva kunna skapa och tillverka saker”. Att det är en paus i den skolmässiga teoretiska vardagen är också en åsikt som framhålls. Eleverna uppskattar praktisk/estetiska ämnen då idrott och hälsa, hem- och konsumentkunskap samt bild är de ämnen som toppar listan över de roligaste ämnena. De har alltså en hög status utifrån rolighetsaspekten. När det kommer till nyttoaspekten har praktisk/estetiska ämnen en lägre status, då denna ämneskategori däremot ligger i botten av listan för de viktigaste ämnena.

Finns det någon skillnad i status mellan ämnena slöjd samt idrott och hälsa enligt lärare och elever?

Man kan tydligt se att det finns en statuskillnad även mellan ämnena idrott och hälsa såväl som slöjd. Hela sju stycken av de intervjuade lärarna påtalar att idrott och hälsa är det viktigaste ämnet bland de praktisk/estetiska ämnena, varav två av dem är idrottslärare. De två slöjdlärarna och en av de teoretiska lärarna menar att alla ämnen är lika viktiga. I samtliga lärares svar på övriga frågor framkommer dock att de ser nytta med alla praktisk/estetiska ämnen. Slöjden omtalas som något viktigt för att eleverna t.ex. ska kunna göra saker till hemmet och att de elever som är mer duktiga praktiskt ska ha en chans att få synas där.

Enligt eleverna så intar, som tidigare visat, även idrott och hälsa en särställning då det är det ämnet majoriteten av eleverna ser som roligt. En statuskillnad mellan de båda ämnenas vikt vad gäller intresse är här alltså tydlig. Att många elever är medvetna om den nytta ämnena har för dem blir dock tydligt i deras kommentarer som främst handlar om att hålla sig frisk eller att laga eller tillverka saker. Dock är eleverna överens om att kunskaper i svenska, matematik och engelska är viktigare.

Ämnet idrott och hälsa har idag en självklar roll i dagens skola. Ämnet är viktigare nu än någonsin tidigare i historien eftersom vi rör oss allt mindre. Elever idag tillbringar sin fritid med att spela dataspel, chatta med vänner och andra stillasittande aktiviteter. De blir skjutsade till skolan och andra aktiviteter när barnen förr i tiden cyklade eller gick. Detta bidrar till en allt sämre hälsostatus bland våra ungdomar. Forskning tyder på att med fysisk aktivitet förbättras inte bara den fysiska hälsan utan också den kognitiva förmågan. Enligt Patriksson

(2012) är fysisk aktivitet en viktig faktor för ungdomars hälsoutveckling. Det finns bevis på att ungdomar som har hög aktivitetsnivå minskar riskerna för att utveckla exempelvis diabetes typ 2, hjärt- och kärlsjukdomar, övervikt med mera, längre fram i livet. Dessutom bidrar fysisk aktivitet till bättre självkänsla, bättre resultat in skolan samt bättre mental hälsa (Patriksson, 2012).

Ämnet slöjd är en bidragande orsak till att eleverna får en ökad kreativitet, idériakedom, självkännedom, självtillit, de blir bättre på logiskt tänkande och arbetar fram förmågor att lättare kunna samarbeta. Detta är bara några av de egenskaper slöjdundervisningen stimulerar. Slöjd bidrar även till ett entreprenöriellt tänkande, och eleverna ges redskap att kunna se möjligheter och lösningar, såväl i sitt eget slöjddande som i vardagen. Slöjddandet bidrar helt enkelt till en allsidig personlig utveckling och att utveckla förmågor som gemene man har användning för, vad de än kommer ägna sig åt i framtiden (Skolverket, Kommentarmaterial till kursplanen i slöjd).

Båda ämnena idrott och hälsa och slöjd var ifrågasatta under etableringsfasen som skolämne. Lärarna hade ingen specifik utbildning för att undervisa som lärare i ämnena och undervisningssalarna kunde ses som undermåliga. Dock dök föregångaren till dagens idrott och hälsa upp redan på 1810-talet i samband med att den första gymnastiklärarutbildningen startades upp år 1813 och obligatorisk fysisk fostran infördes som skolämne. Den första slöjdlärarutbildningen fick vänta ända till 1874 (gosslöjd) och 1882 (flickslöjd) och tog i samma veva sina första stappande steg som officiellt och obligatoriskt skolämne. Detta kan vara en bidragande orsak till att idrott och hälsa har och har haft en högre status än ämnet slöjd. Även det faktum att utbildningen till lärare i föregångarna till ämnet idrott och hälsa varit så nära förknippat till sjukgymnastiken kan ha varit en bidragande faktor.

Framtiden för ämnet idrott och hälsa och dess lärare ser stabilt ut. Den allmänna uppfattningen är att det är viktigt med fysisk aktivitet så ämnet behåller eller kanske ökar sin status i framtiden. Framtidsutsikterna för arbete som lärare i idrott och hälsa varierar för tillfället mellan olika platser. På en del orter råder det brist på utbildade lärare. Enligt en prognos från Skolverket/SCB kan det eventuellt bli brist på lärare i idrott och hälsa kommande tioårsperiod. Detta beror dels på att elevantalet ökar parallellt med att allt fler lärare i idrott och hälsa går i pension. För att utöka sina möjligheter på arbetsmarknaden är det ett plus att ha behörighet att undervisa i fler än ett ämne (Utbildningssidan.se). Förhoppningsvis kanske regeringen inser fördelarna med mer fysisk aktivitet och återför mer idrott och hälsa i timplanen. Detta skulle sända tydliga signaler om ämnet relevans och status samt bidra till en mer lukrativ arbetsmarknad i framtiden.

Idag råder det brist på utbildade lärare i ämnet slöjd och vid årsskiftet 2011/12 gjordes en uträkning att var fjärde slöjdlärare saknade relevant högskoleutbildning. Den brist på utbildade slöjdlärare som råder leder till att outbildade vikarier anställs och tenderar att göra undervisningen ytlig. Vikarierna har inte heller någon möjlighet att sätta betyg då lärarlegitimationen till slut införs. Skolverket räknade 2008 ut att för att täcka för alla de slöjdlärare som går i pension mellan 2013 och 2022 behövs det examineras ca 350 slöjdlärare per år under denna period. Hösten 2011 antogs det totalt 32 slöjdlärarstudenter vid tre lärosäten i hela Sverige (Borg, Frohagen & Svantesson, 2011: 4f). Detta kan ses som ett hot mot ämnet då dessa faktorer kan leda till ett innehåll av ”allmänt pysslande” under slöjdlektionerna. Detta kan i sin tur innebära att slöjden får svårigheter att motivera sin plats som obligatoriskt skolämne. Kanske är det fåtal ämneskombinationer som nu finns att välja på vid de olika lärosätena något som avskräcker studenterna från att söka sig till

slöjdläroverutbildningen? Kvarstår dock faktum att slöjden är ett ämne som behöver kämpa för sin existens vilket det inte upplevs att idrott och hälsa behöver på samma sätt.

10. Fortsatt forskning

Som konklusion av denna uppsats kan vi nu se flera möjligheter att utöka vår undersökning. Vi har inte lagt någon fokus vid klass, kontext eller etnicitet. Hade vi gjort det, och exempelvis genomfört två enkätundersökningar vid två olika skolor, hade troligtvis mycket intressanta resultat kunnat erhållas. Skolor som ligger geografiskt långt ifrån varandra, skolor med elever av olika samhällsklass (exempelvis en kommunal och en privat skola), eller skolor med stora skillnader i andelen elever med invandrarbakgrund hade varit möjliga undersökningsområden. Både lärare och elever hade varit intressanta som underlag i en sådan undersökning, med intervjuer och en enkät, som i vår undersökning. Detta är en möjlighet för framtida forskning. Vår undersökning skulle även kunna ha varit större, med fler elever och lärare. Hade man även valt att genomföra intervjuer med ett antal elever istället för en enkätundersökning, hade troligtvis också resultatet kunnat se annorlunda ut. En mer kvalitativ undersökning av elevernas inställning till deras skolämnen är en möjlighet för vidare forskning.

Idag lever vi i en kultur där det är viktigt med idrott och hälsa och industrin kring detta växer bara mer och mer. Intresset för hantverk och handarbete är även på framfart, då det förekommer mer och mer inom media, nu senast i form av stickning vid nobelfesten. Podcasts, bloggar och facebookgrupper startas hela tiden upp och det upplevs som att det är lite ”inne” att utöva hantverk och kunna tillverka saker själv. En likadan enkätundersökning som vi gjort skulle även vara av intresse om ca 5 år, för att se om resultatet blir detsamma eller om slöjämnet värderas högre av eleverna då.

Referenser

Annerstedt, C. Peitersen, B. & Rönholt, H. (2005). *Idrottsundervisning, Ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare Förlag AB

Borg, K. (2008). Slöjd för flickor och slöjd för gossar. I K. Borg & L. Lindström (Red.), *Slöjda för livet - Om Pedagogisk slöjd*, Stockholm: Lärarförbundets förlag, s 51-64

Borg, K., Frohagen, J. & Svantesson, B. (2011). ”Slöjden i fara”, *Slöjdforum 06/11*, Stockholm: Lärarförbundet, s 4-5

Bylander, C. (2011). *De praktiska/estetiska ämnenas motiverande förmåga - En intervjustudie med elever i årskurs 9*, Examensarbete, Växjö/Kalmar: Linnéuniversitetet

Carlsson, A. & Jönsson, P. (2008). *Skolämnens värde ur styrdokumentens och elevens perspektiv - En studie utifrån kön, kontext och social klass*, Examensarbete, Sociologiska institutionen, Göteborg: Göteborgs universitet

Engström, L-M. (2010). *Smak för motion – Fysisk aktivitet som livsstil och social markör*, Stockholm: Stockholms universitets förlag

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud L. (2003/2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik

Hasselskog, P. (2010). *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*, (Akademisk avhandling), Göteborg: Göteborgs universitet

Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap*, akademisk avhandling, Göteborg: Göteborgs universitet

Kougioumtzis, K., Patriksson G. & Stråhlman, O. (2011). Physical education teachers' professionalization: A review of occupational power and professional control, *European Physical Education Review vol 17/1*, Nafferton: Sage Publications, s 111-129

Larsson, B. (2008). *Ungdomarna och idrotten – Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer*, akademisk avhandling, Pedagogiska institutionen, Stockholm: Stockholms universitet

Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning för det estetiska i skolan – Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*, (Akademisk avhandling), Göteborg: Göteborgs universitet

Lindroth, J. (2011). *Idrott under 5000 år*. Stockholm: SISU idrottsböcker

Lindström, L. (2008). ’...slöjden såsom medel att uppfostra människor’. I K. Borg & L. Lindström (Red.), *Slöjda för livet - Om Pedagogisk slöjd*, Stockholm: Lärarförbundets förlag, s 33-39

(1973). *Läroplan för grundskolan, Lgr69*, Stockholm: Svenska utbildningsförlaget Liber AB

(1980). *Läroplan för grundskolan, Lgr80*, Stockholm, Skolöverstyrelsen och Liber utbildningsförlaget

Nilsson, J. (2010). "På sin höjd extrasim" - Lärares uppfattning om Idrott och hälsaämnets status jämfört med teoretiska ämnen avseende erbjudna stödåtgärder, Examensarbete, Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap, Växjö/Kalmar: Linnéuniversitet

Patriksson, G. (2012). *Swedish young peoples' lifestyles with focus on physical (in)activity and overweight/obesity – a review of the research literature*. Rapport Idrottsvetenskap. Göteborg.

Skantz, M. (2012). Skolministern slopar estetisk verksamhet i strid med forskningen *Newsmill*, Hämtad från WWW 2012-07-13.

<http://www.newsmill.se/artikel/2012/07/12/skolministern-slopar-estetisk-verksamhet-i-strid-med-forskningen>

Elektroniska källor:

Gymnasium.se

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.gymnasium.se/Om_program_paa_gymnasiet_d5143.html

Nedladdat: 2012-12-17 kl 16:17

Göteborgs universitet

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.utbildning.gu.se/program/programinriktning/?programid=L1%C3%8479>

Nedladdat: 2012-12-16 kl 19:18

Konstfack

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.konstfack.se/Utbildning/Lararutbildning/Amneslararprogrammet-med-inriktning-mot-grundskolans-ak-7-9-270-hp/>

Nedladdat: 2012-12-16 kl 20:57

Linköpings universitet

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.liu.se/utbildning/program/amneslarare7-9/valjare-79?l=sv>

Nedladdat: 2012-12-16 kl 19:23

NE.se

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.ne.se/status/314516>

Nedladdat: 2012-12-19 kl 18:15

SAOL

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

Nedladdat: 2012-12-19 kl 18:12

Skolverket

Kommentarmaterial till kursplanen i slöjd

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2565

Nedladdat: 2012-12-17 kl 21:15

Skolverket

Kursplan slöjd, Lpo94

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/2.4894?_xurl=http%3A%2F%2Fli64-rh5-kursweb.skolverket.se%3A26025%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubjectkursinfo.htm%3Bjsessionid%3D65E303E8743B628DC3A23D65A074C7A6%3FsubjectCode%3DSL%26code%3DGRGLAR2000%26tos%3DCOMPULSORY_SCHOOL_GR_2000

Nedladdat: 2012-12-16 kl 16:53

Skolverket

Lgr11

[Elektronisk] Tillgänglig

http://http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575

Nedladdat: 2012-12-17 kl 13:46

Skolverket

NU-03

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1369

Nedladdat 2012-12-05 kl 13:07

Skolverket

Timplan för grundskolan

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/om-grundskolan/timplan-for-grundskolan-1.159242>

Nedladdat 2012-12-05 kl 16:02

Skolverket

Program och ämnesplaner för gymnasiet

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/gymnasiutbildning/program/sok-program-och-amnesplaner>

Nedladdat 2012-12-17 kl 16:26

Skolverket

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011

[Elektronisk] Tillgänglig

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2705

Nedladdat 2012-12-17 kl 16:45

Synonymer.se

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.synonymer.se/?query=status&SOK.x=40&SOK.y=12>

Nedladdat: 2012-12-19 kl 18:13

Utbildningsinfo.se

Antagningsregler

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.utbildningsinfo.se/sb/d/195/a/771#paragraphAnchor0>

Nedladdat: 2012-12-17 kl 15:38

Utbildningssidan.se

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.utbildningssidan.se/info/idrottslarare/idrottslarare.aspx>

Nedladdat: 2012-12-19 kl 20:56

Vetenskapsrådet

[Elektronisk] Tillgänglig

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Nedladdat 2012-11-13 kl 15:46

Bilaga 1. Intervjufrågor

Namn:

Ålder:

1. Vilket/vilka ämnen är du utbildad inom?
– Vilket/vilka ämnen undervisar du i för tillfället?

2. Finns det något ämne/några ämnen du tycker är i särklass viktigare än andra för elevernas utveckling och lärande i skolan?
– Vilket?
– Varför?

3. Anser du att något av skolans ämnen är överflödigt i skolan?
– Vilket?
– Varför?

4. Tycker du att något ämne tilldelas för mycket utrymme i schemat?
– Vilket?
– Varför?

5. Tycker du att något ämne tilldelas för lite utrymme i schemat?
– Vilket?
– Varför?

6. Vad fyller praktisk/estetiska ämnen för funktion i skolan?
– Vad fyller slöjden för funktion i skolan?
– Vad fyller idrott/hälsa för funktion i skolan?

7. Anser du att de praktisk/estetiska ämnena har tillfredsställande tid i schemat?
– Tycker du att något av de praktiska/estetiska ämnena tilldelas för mycket utrymme i schemat?
– Tycker du att något av de praktiska/estetiska ämnena tilldelas för litet utrymme i schemat?
– Anser du att slöjden har tillfredsställande tid i schemat?
– Anser du att idrott/hälsa har väl tillfredsställande tid i schemat

8. Tycker du att något av de praktisk/estetiska ämnena är viktigare än de andra?
– Vilket?
– Varför?

9. Anser du att något av de praktisk/estetiska ämnena är överflödigt?

– Vilket?

– Varför?

10. Anser du att man på skolan tar hänsyn till slöjd- och idrottslärares synpunkter och idéer vid diskussionen och planering under APT-tid i kollegiet?

– Är det någon som inte får lika mycket uppmärksamhet?

– Varför tror du att det är så?

11. Har du någon gång sett exempel på att praktiska/estetiska ämnen prioriterats ner till förmån för andra ämnen?

12. Har du själv märkt någon skillnad i status bland ämnena i grundskolan?

– Hur då?

13. Känner du att det finns en respekt för ditt/dina ämnen bland dina kollegor?

– På vilket sätt?

14. Finns det något annat du vill tillägga?

Bilaga 2. Mallar för intervjupersoner

Teoretisk lärare 1: T1

Kvinna

Ålder: 20-29

Ämnesinriktning enligt utbildning: SO, Engelska

Ämnesinriktning enligt undervisning: SO, Svenska

Skola: Grundskola år 3-9 i Göteborg

Teoretisk lärare 1: T2

Kvinna

Ålder: 30-39

Ämnesinriktning enligt utbildning: Svenska, Engelska

Ämnesinriktning enligt undervisning: Engelska, Svenska

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Teoretisk lärare 1: T3

Kvinna

Ålder: 40-49

Ämnesinriktning enligt utbildning: SO, Svenska

Ämnesinriktning enligt undervisning: SO, Svenska

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Teoretisk lärare 1: T4

Kvinna

Ålder: 40-49

Ämnesinriktning enligt utbildning: Svenska, Engelska

Ämnesinriktning enligt undervisning: Engelska, Svenska

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Teoretisk lärare 1: T5

Kvinna

Ålder: 30-39

Ämnesinriktning enligt utbildning: Svenska, Engelska

Ämnesinriktning enligt undervisning: Engelska, Svenska

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Teoretisk lärare 1: T6

Man

Ålder: 30-39

Ämnesinriktning enligt utbildning: Historia, Samhällskunskap

Ämnesinriktning enligt undervisning: SO, NO, Bild, Idrott

Skola: Ungdomshem årskurs 5-9 utanför Göteborg

Praktisk/estetisk lärare 1: P1

Man

Ålder: 60-69

Ämnesinriktning enligt utbildning: Slöjd

Ämnesinriktning enligt undervisning: Slöjd

Skola: Grundskola år F-9 i Göteborg

Praktisk/estetisk lärare 1: P2

Kvinna

Ålder: 60-69

Ämnesinriktning enligt utbildning: Slöjd, bild, engelska

Ämnesinriktning enligt undervisning: Slöjd, resurs engelska

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Praktisk/estetisk lärare 1: P3

Man

Ålder: 40-49

Ämnesinriktning enligt utbildning: Idrott och hälsa, historia

Ämnesinriktning enligt undervisning: Idrott och hälsa

Skola: Grundskola år F-9 i Trollhättan

Praktisk/estetisk lärare 1: P4

Man

Ålder: 20-29

Ämnesinriktning enligt utbildning: Idrott och hälsa, NO

Ämnesinriktning enligt undervisning: Idrott och hälsa, NO, teknik

Skola: Internationell skola år 6-9 i Göteborg

